

sketches of TẾT

customs

Ông Như - Ngọc

*The warm sun rays dissolve dreamy smoke,
Leaving golden glitters
on several cottages' roofs.*

*Rustling, the wind teases her blue blouse,
On an ivy wall**-shadows the Spring.*

**From “The Ripen Spring,”
a poem by Hàn Mặc Tử**

Some fresh sun rays, some fresh wind. These are enough to signal a new Spring season. However new it is, Spring only lies within the forever cycle of Nature's four seasons. Similarly is Mr.

Hàn's poem which was composed a long time ago but sounds fresh as of yesterday. The way to greet the spring is very old, perhaps originated thousands of years ago in the soft drizzle in Northern Vietnam. Back then, the Vietnamese people began calling the first days of spring “Tết” (mispronounced from the word “tiết,” meaning “season,” or, in an elaborated sense, “festival season”). However old they are, the customs of Tết still reflect special characteristics of the

Vietnamese culture generation after generation. Tết is the time to reunite one's family, both the living and the dead members; Tết is also the time to renew and strengthen one's friendship bondage; and, finally, Tết is the time to revive past experiences in preparing oneself for new experiences to come. Springtime in a foreign land, let us review some sketches of the Tết customs.

I. Spending Tết with Family

Similar to Thanksgiving and Christmas celebrations of the Western tradition, Tết is the time to reunite all family members. Children and grandchildren working and schooling away from home are granted vacation time to return home around the twenty-third of the lunar month of December. However, an average Vietnamese family spends half of the lunar month of December to be well prepared for Tết. There are many things to do, for example: buying flowers, firecrackers, and incense, shopping for new clothes, cooking rice cakes (*bánh chưng*, *bánh dầy*), and cleaning the house. By New Year's Eve (the thirtieth of December), all the purchases have to be completed; the ancestors' altar has to be tidy; all dishes have to be cooked; and the firecrackers have to be ready.

1. Visiting the ancestors' graves

From the twenty-third to New Year's Eve, members of the family visit and clean the burial sites of their deceased relatives and ancestors. They often bring with them incense sticks, flowers, and fruit to the grave sites and invite the deceased to the Tết celebration with the family. When there was no cemetery in the countryside of Vietnam, few families possessed tracks of land large enough to

be reserved as burial sites for their deceased members, so the landlords who had vast tracks of land in the village lent the families some land to serve as their burial sites. Thus, at the end of the year, each family that went visit the graves also brought with them Tết gifts for the landlords who lent them the land or for the caretaker of the cemetery (if the graves were in a cemetery).

2. Seeing *Táo Quân* off to heaven

The story about *Táo quân* (“Kitchen Gods” in English, consisted of two males and one female) generally goes as follows: Once upon a time, there lived a couple who were poor but very affectionate toward each other. Since their hard work barely covered the expense, the husband decided to travel away to try out his fortune, hoping to become rich so that his wife would not have to work so hard. Unfortunately, he was gone for three years without returning. The wife waited during that time, became certain that he was dead, and got married with a rich man. Her heart, however, still lingered with her old husband. One day, close to the advent of the new year (possibly on the twenty-third of December?), the new husband’s family organized a big offering-party for their ancestors, so there were beggars waiting at the door for some leftover food. When the wife passed out the food to them, she suddenly realized that one of the beggars was her old husband. The new husband saw that, jumped to the conclusion that his wife was not loyal to him, and scolded her. Writhing in the painful notion that she was misunderstood, the wife jumped into the big fire burning votive gold and silver and committed suicide. The old husband missed her and jumped into the fire after her. The new husband regretted his words, but both were burnt, so he jumped into the fire himself. The three souls floated up into Heaven and appeared before the King of Heaven. The King of Heaven, feeling sorry for their situations, told their spirits to return to the earth to watch over the fire in the kitchen of each family and came back to Heaven to report the good and bad happenings in each family during the year.

Above is just one in several stories about *Táo quân*. Generally speaking, the story has been told to explain the origin of the custom to see *Táo quân* off to Heaven and teach human beings to maintain ethics because all human deeds would ultimately be reported to the King of Heaven. On the twenty-third of December, besides a meal with good food (depending on the income of the family), every family also offer *Táo quân* new hats and new shirts (made out of paper) to wear and one or three live carp(s) swimming in a bowl of water to ride back to Heaven.

3. The ceremony to welcome back the ancestors

On the evening of New Year’s Eve, all dishes and fruits are assembled into an offering-party on the ancestors’ altar. Here comes the time for the whole family to congregate before the spirits of the ancestors, review events of the past year, and retrieve valuable experiences for the coming year. *Gia trưởng* (the head of the extended family, usually the eldest) ceremoniously lights the incense sticks and puts them on the altar, asking the ancestors to receive the offerings and to bless the family with good luck for the coming year. Following the *gia trưởng*, other family members clasp their hands together in a respectful manner to welcome the ancestors home to celebrate Tết with the descendents.

4. Fire-crackers

Once *giao thừa* (i.e., the transition time between midnight of December thirtieth of the old year and early morning of January first of the new year) strikes, every house ignites its fire-crackers simultaneously. Tiny crackers, medium-sized crackers, and giant crackers fire loudly, crisply, in unison, and the heavy smell of smoke from burnt fire-crackers mixing with the lighter smell of incense produces a special, homogeneous kind of smell, very Tết itself.

A long time ago, in the countryside, people believed that the noise of the fire-crackers could expel evil spirits and bring forth happiness to the villagers. Frequent practice forms custom. Nowadays, although only a few people still believe in

repelling evil spirits this way, every house fires the crackers from the eve of *giao thừa* to the mornings of January first, second, and third in order to welcome the family’s ancestors back for Tết celebration, to welcome the family’s visitors, and to welcome the spirit of the spring into the house. Sometimes, upto the tenth of January, fire-crackers can still be heard scatteringly in the neighborhoods. The pleasant cracking of fire-crackers reflects the animated spirit of Tết, and it is believed that the deep pink color of the remains of fire-crackers symbolizes luck.

Regretfully, a few years ago, the communist government of Vietnam had prohibited the firing of fire-crackers in the country. Perhaps, the continuous, warm sound of fire-crackers can only ring in the new year festivals abroad.

5. The first steps out (of the house) (*xuất hành*)

When the fire-crackers have subsided after *giao thừa*, each family nominates a person to perform the first steps out of the house in the fresh few minutes at the start of a new year. To perform these first steps, the person has to read the calendar (see the article on Lunar Calendar) to choose the right direction that matches the person’s zodiac sign (see the article on Zodiac Signs), implying the blessings that all of the family would get everytime they step out of the house in the coming year. After performing the first steps, the person can also be the first visitor of his/her own house.

6. The first visitor (to the house) (*xông nhà*)

At the beginning of a new year, quite a few Vietnamese people believe that the first visitor’s footsteps would determine good or bad luck for the family during the new year. Therefore, every new year, the family would ask a person with good luck to be the first visitor to the house. A person with good luck is someone who has gained in his/her business during the year and come from a prosperous, happy family. If the family cannot find such a person, they have a family member to act as the first visitor to their own house. The first visitor, often well-dressed, walks through the main porch of the

house and ambles into the kitchen and around the house, bringing good luck into every corner of the house.

7. Wishes of longevity

In the Vietnamese family, seniors are respected above all others because of the experiences they have acquired. According to the author's opinion, the respect paid to seniors presents a society that respects its roots and has a modest attitude toward learning from previous experiences since the seniors have accumulated the most experience. Therefore, the early morning of New Year Day is

reserved for the children and grandchildren to propose wishes of longevity to their parents and grandparents. The Vietnamese people believe that everyone gains a year older at the beginning of every year despite their various birth dates during the year.

8. *Lì xì*

The words *lì xì* was phonetically transcribed from Cantonese into Vietnamese, originally from the Chinese characters "*lợi thi*" (money, profit). To celebrate the children's getting a year older, the adults in the family and rela-

tives and friends of the parents give the children small amounts of money (*lì xì*) and wish them to grow up fast, to be successful in their studying, etc. The money is inserted in a solid red envelop or one with golden decors. Similar to the color of deep pink, the color of red or any color with red hue is believed to symbolize good luck. Years ago, after receiving wishes of longevity, the seniors of the family gave *lì xì* to all of their descendants despite ages, using small amounts of both changes and bills; the mixing of changes and bills connoted the wish of prosperity and increased business's profit in the new year.

9. Paying visits

After the first visitor to the house, the family begins welcoming friends and relatives and returns their visits. Usually, the First (of January) is reserved to offer wishes of longevity to the seniors of the family. On the Second (of January), the family continues visiting relatives. The Third (of January) is reserved for the students to visit their teachers, a tradition which exemplifies the mentality of Vietnamese students, "paying respecting teachers and [their] teachings." From the Fourth (of January) on, friends visit and entertain each other.

10. Taboos

Since the Vietnamese people believe that the deeds done in the first few days of the new year can sow the seeds of bad or good luck for the entire year, they are extremely watchful of their words and actions in the first three days of the new year. There are several taboos, for example: sweeping trash, especially the remains of burnt fire-crackers, out of the door because it is similar to sweeping money out of the house; presenting "tabooed" objects as gifts such as medicine and sharp knives because they imply illness and quarrels; insulting or cussing; weeping or whining; breaking dishes or mirror because it connotes a broken family; wearing white or black because these are colors of death, etc. Some of the taboos afore mentioned have been simplified across time, but most still remain in the Vietnamese people's belief today.

II. Greeting the Spring in the Village

Quite different from Thanksgiving and Christmas in Western tradition, the Vietnamese Tết contains not only a family gathering occasion but also several chances to interact, compete, and make friends with others in the society. The Vietnamese society has been based on agriculture since a long time ago, and its people have organized the society into a system of villages so that, living in communes, they can readily become each other's help. The village, formed by a group of countryside inhabitants who maintain certain unique cultural features, is the smallest administrative unit of the Vietnamese society.

1. Setting up the *nêu*

Having interacted with each other daily, the Vietnamese people become more united in face of mishaps. According to an old story, the Vietnamese villages and pagodas were often bothered by devils, so everyone asked for protection from the Buddha. The Buddha appeared and caught the devils. The devils begged for forgiveness and promised not to raise havoc again. The Buddha released them and told them not to come near the areas which the Buddha marked. Then the Buddha taught the people how to set up the *nêu* (a bamboo pole) and its flags and surround both with white lime powder on the ground to mark the areas that the devils ought to avoid. Since then, people set up *nêu*'s in all pagodas, villages' temples and, sometimes, in front of their houses.

Nêu is a tall bamboo tree which carries on top flags of five colors symbolic of the Five Elements (metal: white, wood: black, water: blue, earth: yellow, fire: red). Among the five-color, silk flags are chimes of different materials (wood, metal, clay, porcelain) which are symbols of the Eight Trigrams (in the Book of Change). When the wind blows, these chimes make pleasant, tinkling sound. The *nêu*'s in people's houses do not carry flags.

By the Seventh (of January), the *nêu* is taken down in an offering-ceremony to Heaven and Earth, called *Lễ Khai Hạ*. This ceremony officially ends the Tết. Everyone returns to their normal business.

2. Picking the buds of spring (*hái lộc đầu xuân*)

Together with setting the *nêu* and its flags in the yards of temples and pagodas, the Vietnamese people also institute the custom of "picking the buds of spring" (*hái lộc đầu xuân*) in the yards of the temples and the pagodas. The word "*lộc*" carries two meanings, one being "the young tree branch (or bud)" and two being "favours." After attending ceremonies on the evening of New Year's Eve, the attendees (mostly Buddhists and Confucianists) often stop by the old, big trees in the yards of the temples or pagodas and fetch a young branch of the trees home to be hung in front of the house or on the altar. Perhaps, since the word "*lộc*" (meaning "the young tree branch") is the homonym of "*bổng lộc, phúc lộc*" (meaning "favours, merits"), people believe that bringing the young tree branch home is similar to receiving merits in the family.

3. Spring festivals

Merits do not have to be defined solely as money but also as good health and good spirits. Hence, the villagers organize a countless number of festivals and contests in the spring so that everyone can entertain after a year of arduous work. Each village offers different contests, depending on its geographical location and types of inhabitants. Below is a list of representative contests organized in the springtime:

- Contest of singing *quan họ*

Quan họ is a style of Northern folksong, originated in the province of *Bắc Ninh*. According to a legend, this style of singing was invented by the eunuch *Hiếu Trung Hầu* to entertain with the young men and women in the canton *Nội Duệ* during his old age and spreaded to nearby provinces at a later time. Using the melody lines of *quan họ*, young men and women sing to praise one another, to express their love toward each other, and to promise a date with their partners. Since there is no instrumental accompaniment, members of both sides sing in pairs to provide support for each other's voice. In the contest, each team is composed of approximately four per-

sons (technically termed *bọn*) rehearsing together. The referee is an expert singer who knows many sub-styles (i.e., the ways to express a line using different melodies and vocal ranges). Each team scores on its ability to counter-sing the sub-style and the meaning proposed by the opposing team. The longer and the more complex a team's melody line, the more challenging it is for the opposing team to counter-sing. Prizes are not huge, but they mean great pride for the winning team.

Besides the contest of singing *quan họ*, there are other singing contests like riddle-singing, singing of analogies, singing in the style of *trống quân*, etc. All of these are much appreciated by the festival attendees because they employ rich vocabulary and vocal styles.

- Contest of the pigeons

A while ago, pigeons were regarded as the birds that delivered mails most quickly and accurately, so they were chosen to be trained for contests in the Tết festivals. When the drums beat, the pigeons are released from their bamboo cages to fly into the sky. The judges watch the shadow of each flock of pigeons in a bucket of water and assign the scores. The flock that has flown highest and stayed together wins the contest.

- Tug-of-war contest

Expressing the athletic spirits of Vietnamese people, most spring festivals have a tug-of-war contest. The contest's participants are divided into two groups, both holding onto the ends of a rope and trying with all their might to pull the other group to their group. Both sides might be comprised of all robust men or young men on one side and young women on the other side, most of whom is unmarried.

- Wrestling contest

Wrestling is considered both a sport and a martial art which serves to maintain everyday's fitness. A good wrestler is one with great strength and flexibility to counter the opponent's moves. The winner has to be able to flip the opponent on his/her back or lift the opponent off the ground. Wrestlers in contest only wear a piece of green, red, white, or brown loincloth; yellow is avoided because it is

the king's color. According to legend, the female general Lê Chân who served under Sisters Trưng's reign was the first one to organize wrestling contest to recruit soldiers for her army. Since then, the villagers have continued her tradition and organized the wrestling contest.

- Boat races

The Vietnamese people have not only fought well on land but also in the water. Under the reign of Sisters Trưng, the female general Cao Nhự organized the first navy of Vietnam. Following her tradition, boat races have since been organized along the big rivers in the springtime. Participants can race alone or with a team. Along the river banks, viewers beat the drums to uplift the spirits of the racers.

- Cooking contests

Of course, nourishment occupies an important place in the life of Vietnamese people. Family gathering at Tết provides feasting opportunities and chances for the women to exhibit their cooking skills. There are many contests serving this purpose, for example: rice cooking contest, sweet-rice making contest, party catering contest, baking contest, chicken boiling contest, etc. Every contest not only requires the women to season the food well but also to be able to cook fast and put together the food in an aesthetic manner.

III. Springtime Amusement

Since the First and Second (of January) are reserved for family and teachers, respectively, Vietnamese people entertain their friends on the Third (of January). Besides strolling through the boisterous festivals as a part of Tết's activities, the Vietnamese people also spend the more tranquil time with their friends in other types of amusement, both of high- and lower-class.

1. First words written in the new year (*khai bút đầu xuân*)

At the beginning of each year, the Vietnamese people are extremely watchful of their words and deeds. The scholars are even more careful in their style of calligraphy and each of their written sentences; thus, amid incense smoke and reddish fire-cracker remains, the scholars have a ceremony to write the first words of the new year. Feeling the ex-

citement for poetry, the scholars compose poems in Chinese (*Hán*) or old-style Vietnamese (*Nôm*) on *giấy điều* (i.e., a special kind of red paper). The content of these poems usually includes appreciation for Nature or blessings for the new year.

In the Vietnamese students' opinion, this ceremony symbolizes their appetite for knowledge. They also believe that the ceremony can energize their creativity so that they can write beautiful proses in the new year. Nowadays, this traditional ceremony is dying out because few people are learning Chinese. However, the annual Spring Festival organized by the Union of Vietnamese Student Associations of Southern California always includes the ceremony *khai bút đầu xuân* in both Vietnamese and English languages.

2. Parallel scrolls (*câu đối*)

Parallel scrolls are two sentences written in equal numbers of words that oppose each other in idea and style. When the study of Chinese language was blooming in Vietnam, parallel scrolls

were appreciated by both scholars and common people. During Tết celebration, the scrolls were hung on both sides of the house so that the visitors could appreciate them together with the host. The sentences were written on two scrolls of *giấy điều* (red paper) in glittering Chinese ink. The scrolls were often written by the old scholars of the village who were well-versed and knew how to write well in calligraphy. The scrolls usually contain blessings for the new year. Later on, parallel scrolls are not so popular or regarded as having literary and aesthetic values anymore; they are now considered as decorative elements to brighten the house in the first few days of the new year.

3. Tết paintings

To add more liveliness to the house at Tết time, Vietnamese people shop for a few Đông Hồ paintings to hang on the walls. Đông Hồ paintings are specialties of the village Đông Hồ, a small village in Northern Vietnam. The paintings were printed from engraved wooden blocks

onto the *dó* paper (a type of sporous, durable, and soft paper, made out of the barks of a vinelike tree called *dó*). The paints used in printing come from natural materials: black comes from the ash of bamboo leaves; white comes from egg shells; blue comes from indigo leaves; red comes from the *mông tơi* fruits, etc. The paintings describe scenes from fables, fairy tales, or historical events in a satirical manner. The painting “*Gà Đàn*,” for instance, shows a flock chicken which carries the wish for a populous family; the painting “*Đại Cát*” (“great luck”) shows a charismatic rooster which is symbolic of peace and wellness in the new year. Tết paintings, especially the Đông Hồ paintings, enhance the elegance of the living room and slightly show off the aesthetic understanding of the host.

4. Apricot and peach flowers

Flowers are the inseparable decors of Vietnamese festivities. In the North, peach flowers bloom every spring. In the South, apricot flowers also bloom. Thus,

apricot and peach flowers are the two specialties of Tết. Apricot flowers used in Tết time are the yellow type (*mai vàng*) which blooms in groups next to the greenish buds on the slim branches. Peach flowers of the deep pink type (*bích đào*) (flowers only, no fruits), which also blooms in groups, are more valuable. Many families believe that the fresh blooming of apricot and peach flowers on New Year Day brings prosperity to the whole year.

5. Chess

Chess is possibly one of the hobbies involving the most thinking. Similar to the international chess, the chess board is square with round pieces, each having its own movement. Each game requires two players sitting across from each other. The winner has to “check mate” (catch) the “colonel” piece of the opponent. In Vietnamese history there told a legend about this game of chess:

In the reign of king Trần Dụ Tôn (1341-1369), Vietnam was in danger of being invaded by China. Testing the

knowledge of king Dụ Tôn, the Chinese king sent his envoy to Vietnam to challenge the king of Vietnam to a game of chess. King Dụ Tôn was very anxious, so he called for a search of a good chess master to meet the challenge of the Chinese envoy. One talented chess master named Vũ Huyền showed up and promised to win the envoy under the condition that the game had to start at noon and that he had to stand by the king. Since the game was outdoor, the one who stood by the king had to hold up a parasol for the king. Master Vũ Huyền made a hole in the king’s parasol so that the sun could shine through. Then he guided the sun ray to cast a shadow on the chess board, so the king knew where to move his pieces. It resulted in king Dụ Tôn’s victory. Thereafter, the king of China paid some respect to king Dụ Tôn, thinking that he was talented, and stopped bothering Vietnam.

Until now, chess still holds as a traditional mind game of Vietnamese people year-round. Besides having a game on the chess board, another version using human beings is also played in several villages of Vietnam. The rules of chess are maintained though the game pieces are real people wearing clothes with the names of the pieces embroidered on them and holding flags and weapons, so majestically looking. The players sit on high platforms and give order to their “pieces” to move at their will on the yard of a temple or the field (instead of the chess board).

IV. Children’s Entertainment in the Springtime

The seniors, the middle-ages, the young men, and the young women have all gotten their share of the springtime’s games. Obviously, young children also enjoy playful time with their friends, show off their new clothes, and hold each other’s hand skipping about through the village and town.

1. Lân dancing

Wherever there is the drum beating, everyone, from the seniors to the baby, pours out to get a glimpse (of the *lân*). The children are always the fastest to arrive at the first row, next to the drum-

mer. The *lân* dancing team is very fond to watch with its colors and liveliness. Walking in front is *ông địa* (the god of the earth, portrayed here in a comical sense) wearing his mask, showing his rotund belly, and waving his fan. Following him are the *lân*'s, each being held by two dancers; one holds its head, the other its colorful tail. The two dances in the rhythm of the drum, driving the *lân* into powerful motions.

Lân, short for *kỳ lân*, is one of the four legendary animals: *Long* (dragon, considered the most noble of the animals), *Ly* or *Lân* (an animal with a lion's head and a horse's body), *Quy* (turtle, a reptile, thought to be the animal that lives the longest), and *Phượng* (phoenix, an imaginary bird, thought to be the queen of all birds). *Lân* symbolizes undefeatable strength.

2. *Súc sắc súc sẻ*

This is an annual game, similar to the American Halloween's trick-or-treat, for the poor children living in the countryside of the Northern Vietnam. On the New Year's Eve, before *giao thừa*, the children gather in groups to walk around the village and stop by the houses of rich families to ask for money instead of candies like in Halloween. The one in front holds a metal container or a hollow bamboo stick, tapping as he/she goes. The others follow and sing the song:

*Which house, this house,
Still bright with lanterns and fire,
Open the door for us to visit.
Looking up the high bed,
We see a couple of dragons hatching.
Looking down the low bed,
We see a couple of dragons serving.
Stepping into the back yard,
We see the tiled roof.
The elephant thou still tie,
Thee horses thou still hold.
Thou would live 100 years
And would live five more.
Thee lady has
Healthy children,
Who are as beautiful as those on pictures
And as chubby as puppets.*

The song praises the host that he is a gentleman (like the dragon on the high bed) and is very rich (his house has tiled

roof, elephant, and horses). Then it wishes that the host will live until his ripe old age (till 105 years old) and that his wife will give birth to beautiful and chubby children (like in the pictures, like the puppets) to carry on the family's lineage. Hearing such nice wishes, no host or hostess can refuse the children their money!

Twenty-two years have gone by, and the emotionally charged painting of the Queen Spring of Hàn Mặc Tử still lingers in the mind of the Vietnamese people welcoming her worldwide. Though many of the ceremonies and customs in welcoming the Queen Spring have been simplified, the Vietnamese family never forgets to enjoy Tết and teach the children and grandchildren about the traditional Tết customs. These instructions are, indeed, the spring in themselves.

*Warning: the article might not be exactly equivalent to its Vietnamese version.

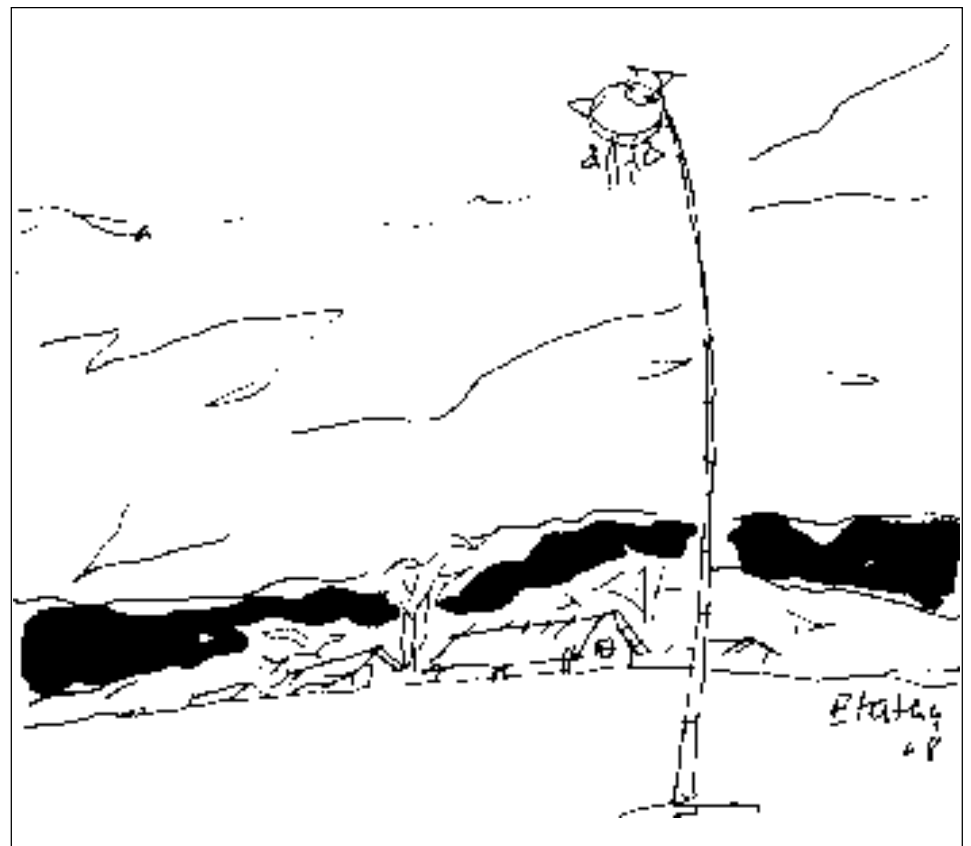
**ivy wall: Since there is no equivalent term found for "*giàn thiên lý*," the "ivy wall" comes closest to the poetic idea of the poem's excerpt. The word

"*giàn*" means a framework where vinelike trees crawl; "*thiên lý*" is a type of vinelike tree with heart-shaped leaves in opposite arrangement and greenish yellow flowers, often grown to provide shadow for a yard.

References

- Mai Phương. "The Meaning of Tet." Non Sông. Jan/Feb 1996: 16-20.
- Phan Kế Bính. Việt Nam Phong Tục. Fort Smith, Arizona: NXB Sống Mới. 1983.
- Sweeny, Jim. "Tet Paintings." Destination: Vietnam. Jan/Feb 1996.
- Toan Ánh. Hội Hè Đình Đám, Quyển Hạ. 1974.
- Toan Ánh. Làng Xóm Việt Nam. 1968.
- "Những Phong Tục Tết." Non Sông. Jan/Feb 1997: 26-30.
- "The Customs of Tết." Non Sông. Jan/Feb 1997: 31-35.

Besides, the author of this article is grateful for the advices of Mr. Nguyễn Văn Nghiêp and the Non Sông magazine's editing staffs.

Xuân Xưa

Một mùa xuân cũ
Con tim còn ngủ
Bến bờ yêu thương,
Rồi xuân đoạn trường
Giặc giã thê lương
Đời chia đôi ngả!
Nay xuân xú lạ
Đâu cảnh Mai hoa
Ngày về quá xa!!!

Quách Cường (California)

Xuân Nơi Xứ Lạ!

Xuân đã về rồi anh có hay
Heo may nhẹ nhẹ gọi lây lây,
Xa nhau hai đứa buồn biết mấy
Kỷ niệm ấu thơ vẫn còn đây.

Gió thổi hiu hiu lùa trang giấy...
Ru em lạc vào giấc mộng say...
Tình cho anh đó vẫn đong đầy!
Nhưng sao tình vẫn tựa bèo mây...

Ngước mặt hỏi trời vì sao vậy?
Vì sao tình ta quá đọa đày
Vì sao tình ta quá chua cay?
Tình đã mất rồi... tiếc thương thay!?

Xuân nay đâu phải xuân năm ấy
Xuân nơi xứ lạ, xuân thú mấy!?
Đâu còn chẳng nữa những phút giây!
Hai đứa bên nhau mộng giấc ngây!

Kể ở, người đi... xa từ đây!
Anh về vui trọn cuộc tình ngây...
Còn em cô độc trong đơn lẻ...
Thầm đếm thời gian... nát tim này.

Bé Ngoan (CNCD)

Xuân Đồi Và Ta

Chân vẫn bước khi dòng đời lặng lẽ
Khúc quanh co hay khúc rẽ thẳng trầm
Đoạn đường đời nào ai biết nội tâm
Vai nặng gánh hay cõi lòng rộng tuếch?

Tết lặng lẽ tết lại về đây
Mai chưa hoa sắc vẫn héo gầy
Sương trên cành long lanh hóa đá
Người vật vờ danh phận bèo mây.

Xuân trong lòng hay đã về đâu
Người ly hương tâm vẫn héo sầu
Chim vẫy vùng Nam đi với vợi
Đời muôn màu sao bạc mảy râu?

Bạn với bè nay lại lìa xa
Chén ly bôi xưa đã xóa nhòa
Tình bằng hữu có còn hay mất
Ly nọu mừng ai lại cùng ta?

Lâm Anh Tuấn

Xuân Về Bé Nhớ Anh

Xuân về mây trắng giăng ngang
Bé thương, bé nhớ, lại càng nhớ hơn.
Ghét, thương lẫn lộn từng cơn,
Tại vì “con nhớ”, nên hồn ai chẳng?
Ca-li anh nhớ bé răng (?)
Tình đây trao đó, gió trắng tổ bày.
Theo thời gian mãi đông đầy,
Dù bao trắc trở, không thay tấc lòng.
Bao năm tình vẫn long đong,
Nhưng yêu, và khắc một lòng anh thôi.
Bé thương, bé nhớ bờ môi,
Bé si ánh mắt xa xôi hiền lành.
Xuân về, sao nhớ lắm anh!
Phòng khuya chiếc bóng, liều mảnh lụa thưa.
Mong anh sáng đón, chiều đưa,
Anh cung bao ấy, cũng chưa thỏa lòng.
Anh ơi, quả đất xoay vòng,
Xoay bao nhiêu nhịp, tình nồng bấy nhiêu.
Anh là cả một trời yêu,
Anh là trái nhớ, gieo nhiều tương tư.
Yêu anh nhiều ấy thế ư!
Còn anh thương bé, bao chừ anh ơi (?)
Chiều nay thương nhớ chơi vơi,
Nhờ ai đong hộ, một trời yêu đương.
Ai về qua bến sông tương,
Gởi ai câu ước, duyên ương ngày lành.
Ngày nào lá vẫn còn xanh,
Tình anh, với bé giao cành đắm say.
Bỗng nhiên, bờ mắt cay cay,
Tại anh bé nhớ, nên nay bắt đền.
Chấp tay khẩn nguyện ơn trên,
Mong tình ta sẽ vững bền sắc son.
Bé là cô bé cún con,
Bé là con bé tí hơn của chàng.
Nơi đây thương nhớ miền man,
Vần thơ lục bát xuân sang nhớ người...

Bé Ngoan (CNCD)

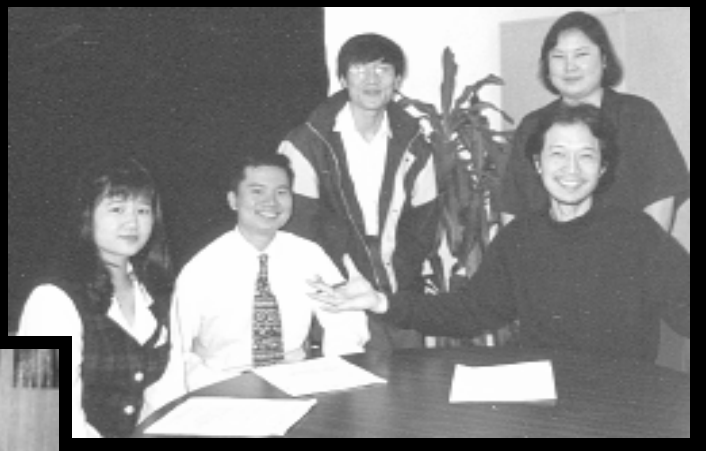
một số hình ảnh trong

SINH HOẠT NĂM QUA của tạp chí non sông

Xưởng ngôn viên Thanh Thảo của Little Saigon Television phỏng vấn Tâm và Ngân về Giải Viết Văn Non Sông lần thứ nhất.

Chương trình truyền hình trên internet của công ty Kicon phỏng vấn ban tổ chức Giải Viết Văn Non Sông. Từ trái sang phải: Ngân (thư ký NS, Tâm (chủ nhiệm NS), anh Thanh và chị Minh (công ty Kicon), anh Hoàng Trọng Thụy (đài VNCR).

Hiếu (Webmaster), Tâm (chủ nhiệm), và Nhã Anh (đồng chủ nhiệm) trong buổi phỏng vấn về Giải Viết Văn tại đài VNCR.

Có làm việc, có vui chơi. Những giây phút thoải mái hiếm hoi của Ban Báo Chí Non Sông và bạn hữu tại một đêm hát cho nhau nghe tại hội quán Thùy Dương.

Gian hàng Non Sông tại Hội Tết Sinh Viên năm Đinh Sửu do Tổng Hội Sinh Viên Nam Cali tổ chức.

Xướng ngôn viên Hoàng Trọng Thụy của đài phát thanh VNCR, một độc giả dài hạn lâu năm của tạp chí Non Sông.

Chủ bút Nguyễn Quang Trường tại trại hè Về Với Non Sông lần thứ VIII. Cũng ham chơi ham ăn chẳng kém gì ai hết!

Trong một đêm thơ nhạc do Ủy Ban Thanh Niên của hội VAALA tổ chức. Từ trái sang phải: Nhã Anh, Linh Nhi, Kiều Lệ, và hai bạn trẻ từ Pomona.

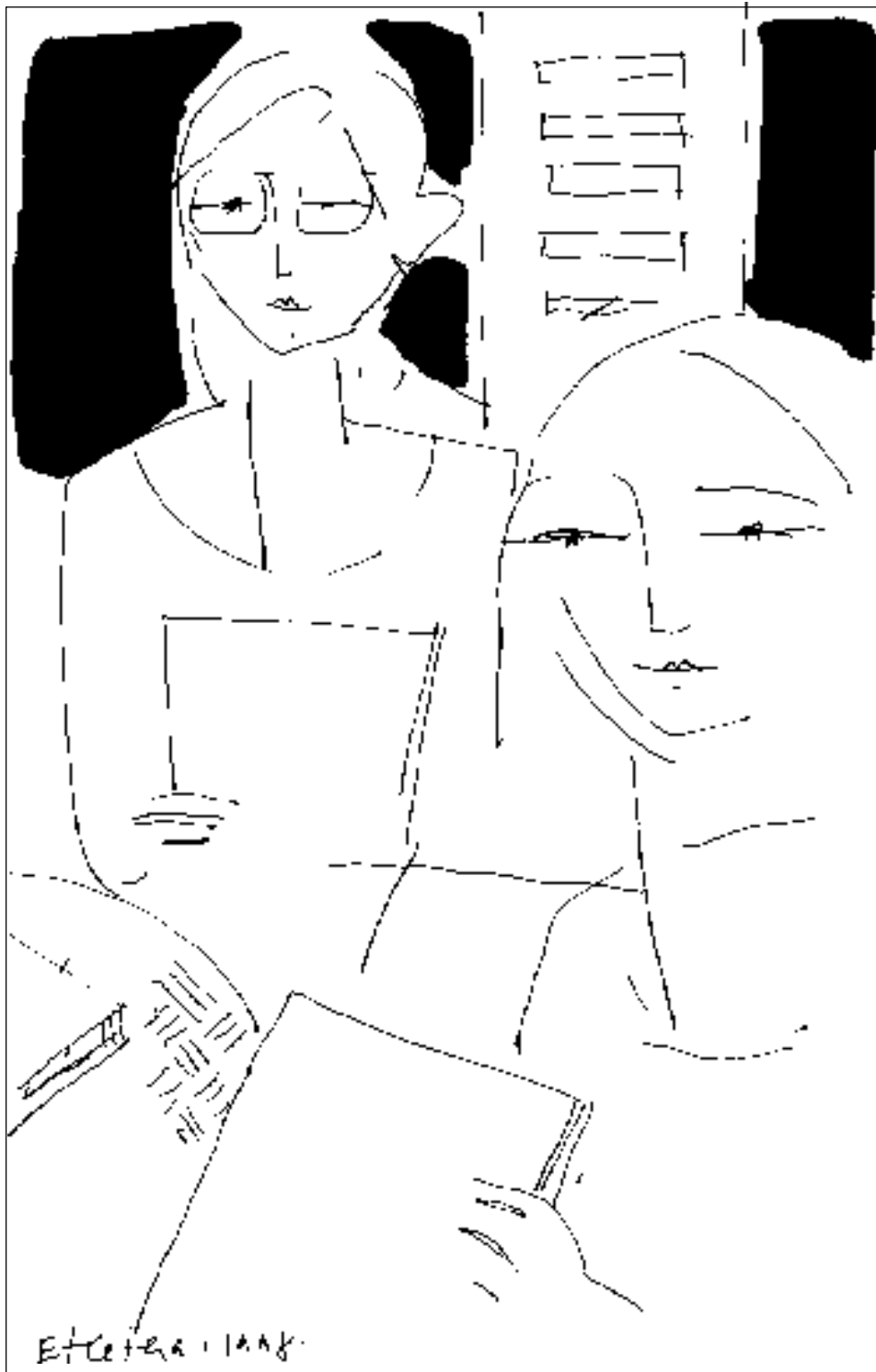

Tố Tâm (UCI), một cộng tác viên nhiệt tình của Non Sông. Không biết đang chăm chú xem hay làm điệu chụp hình đây!

vỡ trong tiếng cười

Ngọc Quỳnh

Hắn có cái tên lạ, Thái Quốc Minh. Buổi chiều đầu tiên vào lớp, cả đám con gái bạn tôi xôn xao như chợ vỡ. Ngọc Thoa nhéo tôi.

— Ê mày, cái tên đó đẹp trai quá bay.

— Mmm... Hả... yên nào cái con khỉ này. Tao còn chưa dịch xong cái paragraph này, ông Trung vào ăn trứng vịt bi giờ khi ạ!

— Thì ngẩng lên nhìn một cái xem tao nói có phải không. Mày ơi... hắn cao dong dong mà mắt ướt đẹp quá mày ạ!

— Thì kệ nó, mắc mớ gì tao cái con này.

— Hắn có vẻ khớp mày ơi. Tội quá đi!

— Thôi đi con. Tưởng với chả tượng cho lắm vào quý ạ! Có thánh Ala mới tin nổi bay nghe con. Yên nào! Coi tự điển dùm tao coi collaborate có nghĩa là gì?

— Mày thiệt...! Chán bay quá! Đây! Đọc đi. Ông Trung ổng cứng mày quá chùng mà còn sợ cái quái gì quỷ nè! Tao mà như mày thì tao cóc có làm bài làm gì cho mệt xác! Ờ mà sao tao có cảm giác như lão ấy có cảm tình đặc biệt với mày đó con!

— Cái con này ăn nói gì mà loạn ngôn thế? Thầy Trung quý tao vì ổng quen với bà Phương Anh chứ bộ? Mày đã biết rồi kia mờ?

— Vậy sao? Chiều nào lão cũng đến tận nhà “kèm trẻ” thế kia thì làm gì có của “quý” chị mày đến thế?

— Mày thiệt...! To mồm tụi lớp nó lại đồn tùm lum bi giờ! Tao nói thật mà sao mày cứ hỏi vắn hoài vậy khi?

— Thì thôi...

Tiếng chuông reo vào lớp vừa vắn lúc tôi dịch xong phần cuối của đoạn văn. Ngọc Thoa và đám con gái túa về chỗ, để lại một chỗ trống đặng sau lưng tôi. Thầy Trung bước vào. Sau khi đọc xong tờ giấy “hắn” đưa, thầy quay sang giới thiệu với cả lớp...

— Các em, xin hân hạnh giới thiệu một thành viên mới của lớp, Thái Quốc Minh. Minh vừa chuyển trường từ Bắc vào đây theo gia đình. Mong các em có dịp làm quen với Minh và giúp đỡ bạn trong những bước đầu tiên. Tạm thời, thầy để Minh ngồi sau lưng Việt Hương nhé. Việt Hương là lớp phó học tập. Hương cho bạn mượn bài vở chép lại nhé!

Vừa nói, thầy Trung vừa nhìn tôi,

cùng với những ánh mắt tò mò của cả lớp. Tôi dạ nhỏ, bụng “rủ” cái tên quái ác lại làm mình mất công nữa rồi. Chẳng buồn nhìn xem hấn là ai, tôi khẽ gật khi hấn len ngang chỗ ngồi và chào nhỏ....

oOo

Thế mà đã hơn hai tuần nay. Tôi chỉ có một khái niệm lơ mơ về cái tên học trò mới trong lớp. Chỉ biết hấn cũng thuộc loại “gộc” khi hấn trả lời được tất cả những bài Toán, Lý, Hóa, và ngay cả Sinh Vật. Có lẽ vì bực tức rằng mình đã bị “mất thờ”, tôi làm cao chẳng bao giờ thêm chào hấn. Cho nên cuối cùng tôi cũng chỉ biết mỗi giọng nói của hấn mà thôi. Ngày hôm ấy đến phiên lớp tôi lãnh nhiệm vụ đi quét lá sân trường. Hải, tên phụ trách mục điều động “quân binh” của lớp, vác cây chổi chà trên vai, tay kia cắp sách quyển sổ lớp, vừa đi vừa toang toang:

— Mấy bà này làm gì mà sao “wải” wá dzì? Nãy giờ mà còn chưa “wéc” xong khúc này nữa. Mần ơn lẹ lẹ cho mấy thằng em đi địa ăn cơm nữa mấy bà... Đói quá rùi đó nhen!

— Thì hồng phụ đi, ở đó còn la lớn nữa. Nói mấy ông kia phụ nữa kia, chứ chưa gì mấy người đi đá banh hết trại hà!

Thực Băng đáp lễ, mắt nháy nháy:

— Hương ơi, mi đi với tau đi xuống phía dưới kia hông?

— Ừ. Hải hấn làm tau điếc tai rùi đó.

— Lẹ tau còn chuẩn nữa mi. Ông í đang chờ dài cổ ngoài kia kia...

— Hay là mi đi về đi, tau lãnh dùm cho, còn chút xíu thôi mờ...

— Được hông? Cảm ơn mi lắm nha.

Mắt Băng sáng lên, hấn ôm vai tôi, rồi xách cặp chạy biến mất. Còn lại một mình tôi lững thững xách chổi xuống cuối sân. Buổi trưa Lê Quý Đôn vắng lặng, những dãy lớp vắng hoe không một bóng học trò. Sự yên lặng lạ lùng làm tôi cảm thấy muốn ngủ....

— Việt Hương cho tôi phụ một tay nhé?

Giọng nói của hấn trầm trầm ngay bên cạnh làm tôi giật mình ngẩng lên. Nắng và bụi làm tôi cay mắt. Trong những đốm sáng nho nhỏ bay bay xung quanh, hấn dường như cao hơn là tôi dự đoán... Dáng cao cao gầy gầy, với đôi mắt nâu ướt, đôi lông mày dài đậm làm tăng vẻ ướt át buồn buồn. Sóng mũi dài

hơi khoằm như dấu tích của những lần bị nhéo mũi, làm tôi phì cười. Chẳng hiểu vì sao tôi cười, nhưng dường như đoán được bầu không khí căng thẳng đã được đánh vỡ, hấn nhoẻn miệng cười duyên.

— Từ hôm tôi vào lớp đến nay mới được dịp làm quen với Hương. Hương ít nói nhỉ?

— Hở? Sao Minh nghĩ thế?

— Thì cả hai tuần nay Hương có nói câu nào đâu?

—....

Lặng lặng tôi quay đi. Dễ ghét! Nhưng phải công nhận hấn có nụ cười dễ thương thật, với cái răng hơi khểnh ở bên phải...

— Hương nè, cho tôi hỏi nhé, Hương có định dự kỳ thi chuyên Toán thành phố không?

Hỏi cái gì lạ! Năm nào người ta chẳng thi? Dân chuyên toán mà hấn nói cái con khỉ gì vậy hồng biết nữa? Nghĩ thế nhưng tôi ậm ừ :

— Chưa biết nữa... Còn tùy thầy chọn ai đó Minh. Mà chắc năm nay Minh được đi rồi.

— Hương khiêm nhường quá đi. Tôi đang định hỏi Hương xem bạn có thích luyện thi chung hay không.

— ... cho trả lời sau nha!

Ngày hôm đó tôi về, bạn tâm không ít với cuộc gặp gỡ, đôi mắt ướt, và nhất là giọng nói trầm ấm của tên con trai lạ... Chẳng hiểu tại sao, cả buổi chiều tôi ngồi ôm quyển sách, mà mắt cứ dõi theo những sợi dây tóc tiên bên ngoài cửa sổ mà suy nghĩ mông lung. Có lẽ cái tuổi mơ mộng bắt đầu len vào cuộc sống?

oOo

— Hương đi đâu vậy?

— Hử... Cái gì? Ừa, chào Minh! Ở đâu ra mà sao Hương không biết?

— Theo Hương nãy giờ mà không dám hỏi, vì Hương có vẻ đăm chiêu quá. Lúc nào cũng như vậy hết à? Đi đường mà Hương không để ý cả đèn đỏ sao bạn?

— Hả?

Hấn tùm tùm cười vì cái vẻ lơ ngơ của tôi. Bộ mặt tôi có dính lọ nổi hay sao ta? Buổi chiều học xong lớp hướng nghiệp trở về, chiếc xe đạp mini đỏ của tôi chứa đầy những cánh hoa vải vừa làm xong. Từng cánh hoa đủ màu rung rinh trong gió trông thật đẹp mắt. Con đường về nhà gió lồng lộng cuốn bay những

đám bụi đầy đặc. Chợ Tân Định với một rừng người đầy đặc, con đường Hai Bà Trưng kẹt cứng với những chiếc xe xích lô đầy những người và hàng hóa. Người ta bắt đầu dọn hàng trở về, những chiếc cang xé đầy những hàng hóa cuối ngày cong oằn trên vai của những bà cụ già...

— Hoa Hương làm đó hở?

— Hả? Ừ, Minh thích không thì Hương cho bạn một cái?

— Nhất định rồi. Cho Minh xin cái hoa hồng vàng đó được không?

— Đây nè. Giữ nó kỹ nhé! Công lao Hương làm lâu lắm... “Của gia bảo” của Hương đó! — Tôi đùa.

— Dĩ nhiên rồi. Hương khỏi lo. — Hấn cười.

Hấn vẫn tiếp tục theo tôi về. Phải khó khăn lắm hấn mới có thể theo với cái tốc độ “cà rề” của tôi, trên chiếc honda cub của hấn. Con dốc Cầu Bông chiều hôm ấy xe cộ như mắc cửi Hấn len lỏi mãi mới theo kịp, sau một hồi lúng túng, hấn khẽ hỏi:

— Hôm nào rảnh tôi ghé thăm Hương được không?

— Chi vậy Minh? Bố mẹ tôi khó lắm, vả lại gặp nhau mỗi ngày trên trường chưa đủ sao?

— Ừ thì... — Hấn lúng túng

— Minh muốn đến chơi thì cứ tự nhiên, nhưng thường ít khi Hương có nhà lắm.

— Cảm ơn Hương.

— Thôi về nhé!

— Chào Hương.

Ngày hôm sau vào lớp, nhỏ Ngọc Thoa đã leo lên bàn tôi cất vấn.

— Chết mà yá... hôm qua có người thấy mà nói chuyện với Quốc Minh nè con. Thích hấn rồi đấy hở?

— Quỷ sứ! Tụi bay sao cứ hay phao tin đồn nhảm! Nói bố mẹ tao nghe chết cả đám bi giờ!

— Thiệt chứ bộ! Hấn cứ hỏi về mà hoài.

— Con khỉ... Biền đi mà! Mỗi lần mà hỏi cái gì toàn là chuyện tào lao không hà!

— Để đó tao xem nha! Tụi bay cứ lì lì chứ ai mà biết được. Hẹn nhau ở đâu không hà, cứ mỗi chiều “nàng” đi học về là “chàng” lò dò theo sau cả mấy tuần rồi con!

Tôi giạt mình.

— Hả? Thiệt hông đó? Sao tao

chẳng biết gì hết? Ai nói với mày vậy?

— “Hứa” là thiệt mờ! Thì nó với Hải, hai tên ngày nào mà chẳng theo mày về? Hải nói cho tao biết đó chứ!

“Ôi...!” Tôi than thầm. Điều này lại chết với bố cho mà xem. Làm sao cả lớp đồn rùm beng là hết sống.

Thầy Trung vừa vào lớp. Đôi mắt thầy ngày hôm nay có vẻ buồn như trách móc. Thầy cho cả đám viết chính tả bài kiểm, mà giọng đọc đoạn văn ngắn trích từ trong “Citadel” buồn một cách lạ lùng. Trong lúc viết, tôi có cảm giác ánh mắt ai đang hướng về mình, ngẩng lên cũng vừa vặn để thấy thầy Trung vừa quay đi. Bỗng dưng tôi bối rối.

oOo

Những ngày tháng qua nhanh. Mùa tết đã đến. Cả đám chuẩn bị cho lễ Tất niên của trường. Từng chiếc áo dài đủ màu lại được đem ra biểu diễn. Vì một lý do oái oăm nào đó, Minh “được” thủ vai anh chàng thư sinh, và tôi, cô hàng chè trong vở kịch múa “Cô Hàng Chè Xanh” của lớp. Với cái dáng dấp cao gầy phong nhã, và làn da trắng trẻo mịn màng của một công tử trong chiếc áo dài the, Minh thật sự đã chinh phục được lòng của khán giả ngày hôm đó. Cái đám cười cuối màn kịch bỗng dưng làm tôi lúng túng, khi xuất hiện trên sân khấu với chiếc áo gấm hoàng hậu và chiếc khăn vành giấy, giữa tiếng cười ghẹo của đám bạn xung quanh, và đôi mắt khó hiểu của hắn lúc đó... Giọng hát của Minh khá hay. Tôi rất ngạc nhiên kể từ lúc tập múa chung với hắn. Cái giọng bắc kỳ ấm áp rất điển cảm của hắn được khán giả cổ vũ nồng nhiệt...

oOo

Mùa Tết qua nhanh... Cả đám dự định đến nhà thầy Trung chúc tết ngày mừng Hai. Buổi sáng hôm đó hẹn nhau ở nhà Quốc Minh, tôi lò dò đạp xe đến chỗ hẹn trong chiếc áo dài màu tím mà chị Phương Anh vừa mới may cho. Màu áo tím thẩm làm dịu đi màu nắng. Xe vừa vào đến đầu ngõ nhà Minh, tôi đã nghe cả đám con trai trong lớp hò reo. Chẳng hiểu chuyện gì xảy ra, tôi ngơ ngác. Trong tiếng cười như chợ vỡ và tiếng huýt gió của bọn con trai, Minh bị đẩy ra phía tôi... Hải đứng cạnh cười hô hô...

— Hương nè, cả đám thách nhau

năm nay cô nương nào trong lớp dám mặc áo dài đến đây sẽ được Minh “chúc tết”. Mà người may mắn đó lại là Hương.

— Hải? Thách cái gì lạ vậy mấy người? Mà phải chúc tết cái gì kia?

— Thì mày làm đi Minh! Để lâu hết “nóng sốt” mất...

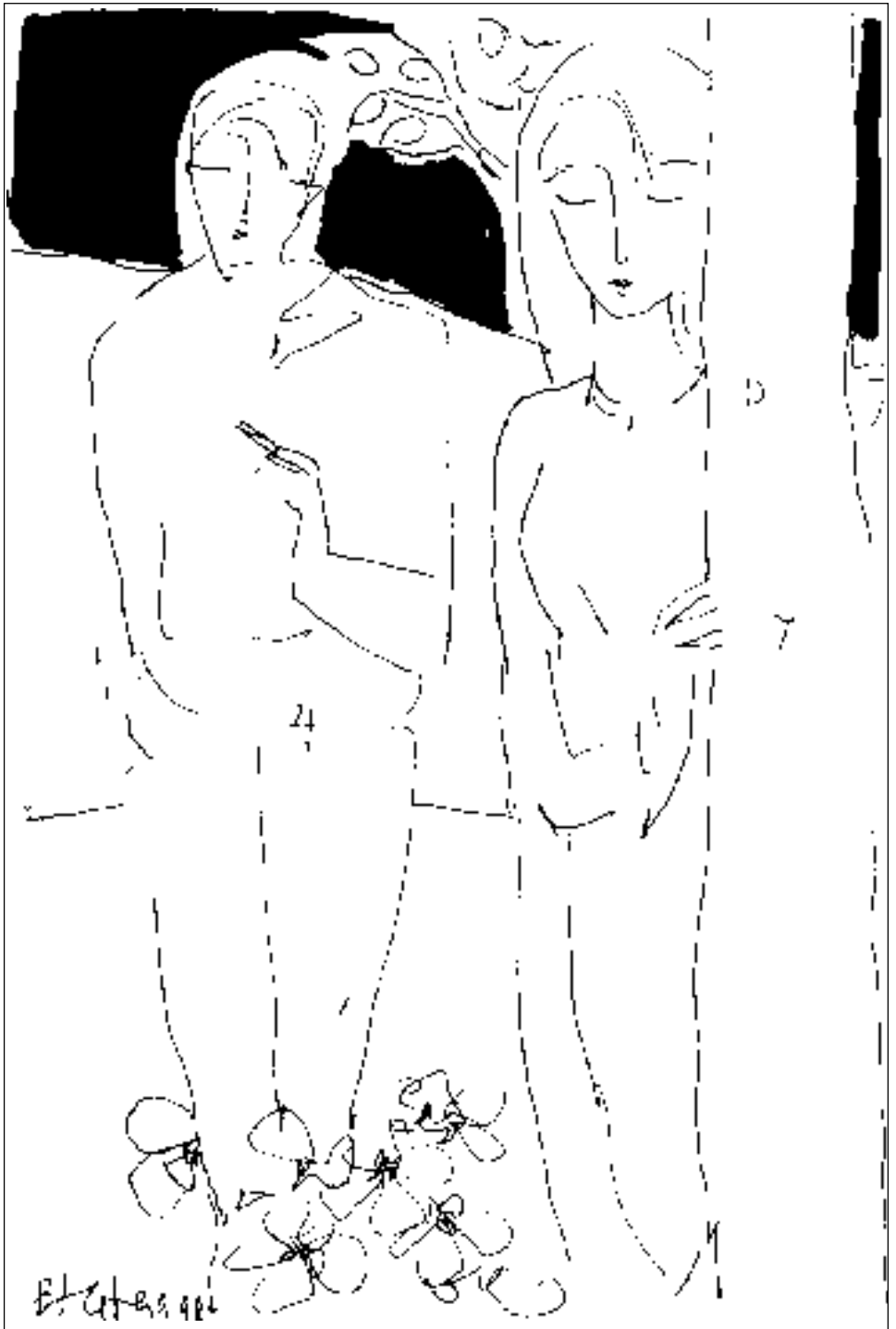
Minh lúng túng, trong khi Kiên và Phong đã vòng ra đằng sau nhấc bổng tôi xuống xe. Đột nhiên tôi thấy mình đối diện với Minh... Ánh mắt cả hai gặp

nhau. Minh tiến đến gần, đôi mắt cười có đuôi khê nói

— Hương mặc áo dài dễ thương ghê. Chúc bạn một năm mới như ý...

Vừa nói, hắn khê nghiêng người “mì” lên má tôi một cái. Tôi cảm thấy mặt mũi mình nóng ran trong tiếng cười râm râm của bọn con trai. Giọng Hải vẫn oang oang....

— Thế là vỡ nợ rồi bà con ui. Nó dám làm thiệt kia! Thua châu phở rồi đó nha tụi bay....

Tôi lúng túng. Phần giận hấn sao dám sỗ sàng. Nước mắt tự đâu ứa ra. Cả đám con trai bỗng im phăng phắc, hấn cũng đâm cuống và bắt đầu ấp úng xin lỗi. Tôi quay lưng bỏ về...bỏ cả việc đến nhà thầy Trung chúc tết. Cả buổi chiều hôm đó tôi “cắm cung” trong phòng, mặc kệ khách đến nhà, mặc kệ lời dụ dỗ đi chơi của anh chị, mặc kệ cả những đứa bạn cùng lớp ghé nhà muốn xin lỗi...Cắm luôn cả những đứa bạn gái định đến can thiệp giùm. Ôm Tiểu nhi, chú chó nhỏ, tôi mang quyển báo Tuổi Ngọc cũ của chị Mai Lan ra chiếc xích đu bên ngoài balcony hong nắng. Từng dây tóc tiên của chị Phương Anh leo kín cả một khoảng tường xanh đỏ đẹp mắt. Màu hoa cúc vàng nở rộ mà bố đã tốn công tưới cắt từ bấy lâu nay, cùng với cành hoa mai nở vàng anh Thái mang từ trên rừng về. Màu vàng chói của những nụ hoa làm sáng rực cả một góc trời...

— Việt Hương!

Tiếng gọi khê làm tôi giật mình. Thầy Trung đang đứng tựa khung cửa nhìn tôi đăm đăm. Đôi chân mày rậm cau lại khó chịu. Bỗng dưng tôi bối rối. Chẳng hiểu sao tôi thường hay lúng túng trước mặt thầy. Thầy Trung còn trẻ, chỉ hơn tôi chừng tám tuổi. Tính thầy thâm trầm ít nói, nhưng khó tính như một nhà tu. Chị Phương Anh thường cười thầy vì cái tính gàn và hay đem triết lý cao siêu vào trong những câu chuyện. Qua lời kể của chị Phương Anh, thầy Trung dường như đang tập thiền mỗi ngày, với cái ý định thành kẻ tu hành...

Thầy Trung lặng lẽ ngồi xuống chiếc ghế mây đối diện với tôi. Đôi mắt sáng quắc nhìn như muốn đọc hết tất cả những ý nghĩ trong đầu làm cho tôi khó chịu với cảm giác của một kẻ phạm tội. Bỗng dưng tôi cúi đầu. Giọng nói nghiêm khắc của thầy như một lời tra hỏi.

— Tại sao sáng nay Hương không đến?

— Xin lỗi thầy.

— Tôi nghe các bạn tường thuật lại câu chuyện đã xảy ra. Minh đã biết lỗi, đã được tôi khuyên nhủ rõ ràng sáng nay, và hứa sẽ không làm như thế nữa. Các trò khác trong lớp cũng thế. Họ đã biết lỗi với trò đùa tai quái, và đang muốn gặp Hương để xin lỗi. Tôi thay mặt các bạn của Hương xin lỗi dùm cho Minh đó.

Hương nghĩ sao?

— Thưa thầy...

— Hay có lẽ vì Hương ngại không muốn gặp tôi?

— Thưa thầy không đâu ạ!

— Hương không có vẻ tự nhiên mỗi khi nói chuyện với tôi... Phương Anh có nói chị ấy rủ Hương ghé nhà tôi chơi mấy lần nhưng Hương từ chối... Hương sợ à?

—....

— Thôi cũng được... Cứ từ từ chừng nào Hương muốn đến thì cứ tự nhiên nhé!

Tôi “ạ” nhỏ, nhưng vẫn lúng túng. Đôi mắt “ấy” vẫn chiếu sáng qua đôi kính cận, vẫn như muốn đọc những suy nghĩ của tôi. Tôi đâm sợ phải nhìn thẳng vào đôi mắt đó...

oOo

Từ ngày hôm ấy, tôi tránh cả Minh lẫn thầy Trung. Cái cảm giác lạ lùng kể từ sau khi câu chuyện nhỏ xảy ra, bạn bè thường hay bắt gặp tôi tựa cửa suy nghĩ mông lung, trở nên ít nói hẳn đi, và thường lảng tránh những buổi họp mặt có hấn hoặc thầy Trung. Dần dà, cơn giận của tôi cũng nguôi, dù rằng cái cảm giác kia vẫn theo đuổi tôi. Ngọc Thoa tiếp tục “thăm vấn” xem tôi đang mơ đến ai, và vẫn thường úp mở cho tôi hay về “cái đuôi” theo tôi mỗi ngày...Những câu chuyện như thế thường bị tôi gạt phắt để che dấu sự lúng túng không tự nhiên của mình. Cả cái thế giới nhỏ của tôi bỗng dưng như thất lạc ở đâu. Gia đình cũng bắt đầu thắc mắc về một sự đổi thay lớn, nhưng được giải thích bằng “tuổi dậy thì”, thế thôi...

Tháng năm đã đến. Mùa thi đại học cũng qua nhanh. Trước ngưỡng cửa đại học, cả đám A2 chia tay nhau. Minh trở về miền Bắc với cái ý định theo ngành tình báo. Điều này làm tất cả ngạc nhiên vô cùng, vì sức hấn đủ để vào được trường Y hay Bách Khoa. Minh chỉ mỉm cười trước ý kiến của mỗi người... Thầy Trung cũng xin chuyển về một ngôi làng phía nam của Cà Mau. Ngôi làng nhỏ mỗi mùa nước lụt phải chèo xuồng từ nhà này đến nhà kia, và lương bổng được tính bằng những ký gạo... Riêng tôi cùng gia đình chuẩn bị xuất ngoại...

Chiều ngày cuối cùng, Minh đến tìm tôi. Cả hai cùng đạp xe song song trên con đường Công Lý đồ dài.... Cổng

trường Lê Quý Đôn quen thuộc hiện ra trước mặt. Chẳng hẹn nhau, cả hai cùng rẽ vào trước cổng trường, để rồi cùng nhìn vào khoảng sân trường vắng lặng. Minh cúi đầu, trầm ngâm rồi nói nhỏ :

— Mai Hương đi rồi, tôi cũng ra Bắc trở lại. Biết bao giờ mới gặp nhau Hương nhỉ?

— Thì cứ tin rằng một ngày nào đó mình gặp nhau, thế thôi. Chừng đó biết đâu Minh lại chẳng quên mất Hương là ai rồi đấy chứ... — Tôi cười đùa.

— Hương chọc tôi đấy chứ, tôi biết con gái dễ quên. Chừng vài tháng thôi Hương sẽ chẳng còn màng gì đến A2 của mình nữa đâu. — Hấn buồn buồn.

— Buồn thật Hương nhỉ? Cuộc sống có nhiều niềm vui, mà cũng thật nhiều sự phiền toái, và nhất là có những điều mình chẳng bao giờ dự liệu được... Hương này, tôi thành thật muốn nói với Hương...

— Thôi Minh ạ, Hương hiểu. Nhưng không cần thiết phải nói ra, phải không Minh? Vẫn là bạn của nhau là tốt rồi, đúng không?

Ngẫm nghĩ vài phút, hấn gật. Hấn móc trong túi áo sợi dây gai bện bằng tay thô thiển, mà mới nhìn thoáng qua tôi đã biết. Cái mặt con khỉ nhỏ mà hấn và Hải đã kỳ cạch khắc, trong một lần cả nhóm đi Lái Thiêu hái trộm trái điều, từ đó về sau như biểu tượng của một tình bạn... Một tờ giấy mỏng cuốn quanh con khỉ với bốn câu thơ hấn vừa viết xong...
*Bạn và ta gặp nhau bên gốc phượng
Mai đi rồi phượng còn thắm dâng hương
Góc trường kia nắng có còn vấn vương
Hay buồn hắt bóng mơ màu áo tím?*

oOo

Buổi sáng hôm ấy tại phi trường Tân Sơn Nhất, giữa những câu chúc lành và những giọt nước mắt chia tay, tôi bất chợt nhìn thấy một bóng dáng quen thuộc ở đằng xa, với chiếc thuốc lá lập loè trên đầu những đốt ngón tay, vừa đủ để tôi biết thầy Trung cũng có mặt ở đó.... Và qua khung cửa sổ nhỏ trước lúc máy bay cất cánh, tôi còn kịp nhìn thấy một cánh hoa hồng vàng vấy chèo từ trên sân thượng của phi trường....

Viết xong tại Honolulu

người “YÊU” tôi!!

duy cường

photo by Hoàì Nam

Khi một cô bé dữ dằn, hay nổi sùng, hoặc thích khiêu khích người khác vào những chuyện “bạo động” thì người ta thường ví von hay gán ghép cô bé đó với biệt danh là **Sư Tử Hà Đông**. Riêng bản thân tôi thì chưa gặp Sư Tử Hà Đông thật, cho nên không biết được mức độ “dữ tợn” của nó đến cỡ nào. Nhưng cứ theo câu “khẩu truyền” từ ngàn xưa của ông bà ta nhắn nhủ cho con cháu, thì hẳn loài sư tử này là có thật rồi. Ôi! như vậy thì ai mà đụng vào cô bé đó coi như toi mạng rồi còn gì, không chết vì sứt vành tai thì cũng bẹp lỗ mũi. Trời ạ! sinh chi nỗi khổ cho cánh đàn ông con trai!

Đặt một trường hợp nhỏ, mà nhỏ thôi nha, nếu bạn rơi vào một khu rừng hoang vu, bất chợt bạn gặp một con sư tử đang gằm gừ nhìn bạn, thì bạn phải làm sao? Nếu bạn có vũ khí trong tay bạn sẽ kháng cự theo phản xạ tự nhiên, nhưng chỉ là cách ứng phó tạm thời, còn không chắc chỉ còn nước leo cây mà thôi. Với một loài sư tử thường thì nó có thể bỏ qua cho bạn vì nó không thích chiêm ngưỡng khuôn mặt toàn màu “xanh tái mét” mà hàng ngày nó vẫn nhìn từ xung quanh nó hoặc nó cũng không có can đảm ngồi chờ bạn chết khô và tự rơi xuống, như vậy nó thừa biết là nó cũng chẳng thích thú gì khi “bạo tai” hay “bể mũi” đã khô cứng của bạn. Còn riêng loài sư tử Hà Đông thì nó sẽ ngồi canh me bạn mãi đấy. Nó không tha đâu, cho dù nó phải gặm cây cỏ xung quanh để nuôi nó trong khi nó chờ miếng mồi ngon từ bạn. Eo ơi, nếu quả như vậy thì số bạn sẽ phải “leo cây” suốt đời vì nàng rồi còn gì! Như vậy bạn sẽ không khỏi ngạc nhiên khi câu “em cứ hẹn nhưng em đừng đến nhé, để anh mừng anh leo cây suốt đêm” trở thành câu “ngạn ngữ muôn đời” của lòng bạn. Chắc là bạn cũng đồng ý với tôi chứ?

Trong lúc chờ đợi câu trả lời, tôi đành phải tìm “chút cháo” cho ngày Tết vậy. Nhờ vào sự vui xuân của mọi người, tôi bèn quyết định hùn vốn cùng ông chú tôi mở gian hàng thả cỗ vịt tại Hội hoa xuân. Ngoài niềm vui của trò chơi ra, tôi biết thiên hạ dạo này thích tiết canh vịt ghê lắm. Ngày ta ngày tết mà! Chắc họ thích cùng nhau nhâm nhi cái món “đặc sản dân gian” cho khỏi quên đi cái món ăn cổ truyền đang bị các món ăn Tây âu đe dọa “diệt chủng”. Nhìn bấy vịt béo ngậy của mình, tôi nghĩ tôi sẽ “trúng mánh” lớn. Khởi làm sao được chứ, với cái vòng làm bằng cây tre mong manh, các chú vịt của tôi sẽ chẳng dại gì đưa cái đầu thẳng ra cho nó chui tọt vào để dâng đầu. Tôi nghĩ “nước đổ đầu vịt” thì chắc “vòng tre cũng trượt đầu vịt” một cái “ẹt” chứ sao. Nghĩ vậy, bụng tôi mừng rơn!

Bên cạnh gian hàng của tôi là gian hàng kêu Lô-tô. Bó khí! ồn ào khởi nói. Mới sáng sớm còn đang mơ màng là tôi nghe giọng tru tréo của cái cô làm nghề “đại ca sĩ” đang dợt giọng rồi. Không nói vậy sao được, cô ta chơi liên khúc liên tục, từ tân nhạc qua cổ nhạc, hò rồi về, hứng chí cô chơi luôn quan họ nữa. Mới lo cho bấy vịt ăn xong, tôi đã thấy cô ta đứng chống nạnh nhìn tôi rồi phán:

— Ê ông kia! Làm ơn bịt mấy cái mỏ vịt của ông lại đi. Để nó cứ “cạc cạc” hoài sao mà tôi tập nghề được chứ.

Thấy thái độ “sung sức” cộng thêm cái khuôn mặt “sầu đông” và thân hình không chịu “diet” của nàng, tôi đành lủi thủi thì thầm với mấy chú vịt cho chúng đỡ buồn đờng để chúng la lớn làm hại đến chất giọng cô hàng xóm của tôi.

Một hôm, tôi thấy nàng đứng trước gian hàng tôi ngắm, rồi nhẹ nhàng lướt qua lướt lại và lắc đầu:

— Một quầy hàng không đúng “chất lượng” để đem vào Hội hoa xuân tí nào. Thiếu hấp dẫn về nghệ thuật trang trí thì làm sao thu hút được người chơi xuân!

Trời ạ! Gian hàng tôi đâu trúng lớn cỡ xe hơi, Tivi, máy quay film như gian hàng nàng đâu mà cần phải làm bích chương cho thật “khêu gợi” chứ. Tôi vẫn biết mê tiết canh vịt là xuất phát bao tử của thiên hạ chứ đâu phải xuất phát bằng con mắt “trần tục” như khách hàng của nàng đâu! Đúng là cái đồ... đồ nói sao cũng được.

Qua ba ngày vui xuân, quầy hàng thấy cổ vịt của tôi vô mánh ghê luôn, không những khách hàng là những chàng trai trẻ, các cánh đàn ông thích đâm chém động vật, mà còn có các cô gái trẻ thích thưởng thức “món ăn quê hương” cho thêm hồng đôi má. Vì thấy được sự “phát lộc” đầu năm của tôi, nên nàng có vẻ ganh tỵ, lâu lâu lại “liếc mắt đưa thù” về phía tôi. Mỗi lần bắt gặp ánh mắt “sát nhân” ấy, tim tôi lại rung lên từng cơn cứ y như sao chổi Halley quẹt vào trái đất năm 1999 vậy. Không những nàng thù tôi vì một gian hàng không “hấp dẫn” mà lại hấp dẫn được thiên hạ hơn gian hàng của nàng, mà tôi biết nàng còn thù tôi vì nhờ có tiết canh vịt của tôi mà mấy cô trẻ bằng tuổi nàng có đôi má hồng tự nhiên hơn nàng, khỏi cần phải đi GoldSmith mua mỹ phẩm trang điểm như nàng vẫn thường đi. Mối thù này để lâu chắc thành “mối thù dân tộc” quá! Nghĩ vậy tôi thấy tim tôi càng đập “loạn xạ” nhiều hơn. Một buổi chiều, khi tôi đang cho đàn vịt ăn, chợt nghe có tiếng chân bước sau lưng, tôi bất chợt quay lại theo “phản ứng tự vệ”, và nhận ra nàng đang đứng sau lưng tôi rồi, tôi cố nở một nụ cười thật tươi trên khuôn mặt đang chuyển màu xanh tái mét để rước nàng vào chơi, thì nàng lắc đầu:

— Tôi hỏi ông cái này nha? Không

làm phiền ông lâu đâu.

— Được... mà...

Tôi đáp lại mà cổ họng tôi như bị hàng trăm cây kim đâm vậy. Cổ họng khô cứng chẳng thốt ra được lời nào hay hơn cả.

— Ông chơi đùa phải không?

Tôi ú ớ trong họng:

— Bùa... là... gì... hả... cô?

— Là mấy cái trò “thần linh quỷ quái” để mê hoặc người khác đó. Như thờ ma xó hay ma gà chẳng hạn, rõ chưa?

— Tôi... tôi... đâu có biết gì mấy cái trò đó đâu, tôi sợ ma thấy mồ làm sao dám chơi với nó chứ, oan cho tôi mà!

Nàng nhìn tôi quắc mắt lên, mặt tức giận còn hơn Bà La Sát bị Tôn Ngộ Không lừa lấy quạt Ba tiêu vậy.

— Không “chơi” đùa sao ông dụ hết khách hàng của tôi?

— Tôi đâu biết đâu. Bầy vịt của tôi đâu bằng “cái loa” của cô đâu!

— Ông vừa nói gì? — Nàng sừng sỏ đòi vặn cổ tôi như vặn cổ vịt.

— Dạ... dạ... xin lỗi cô! Tôi nói thật tình mà.

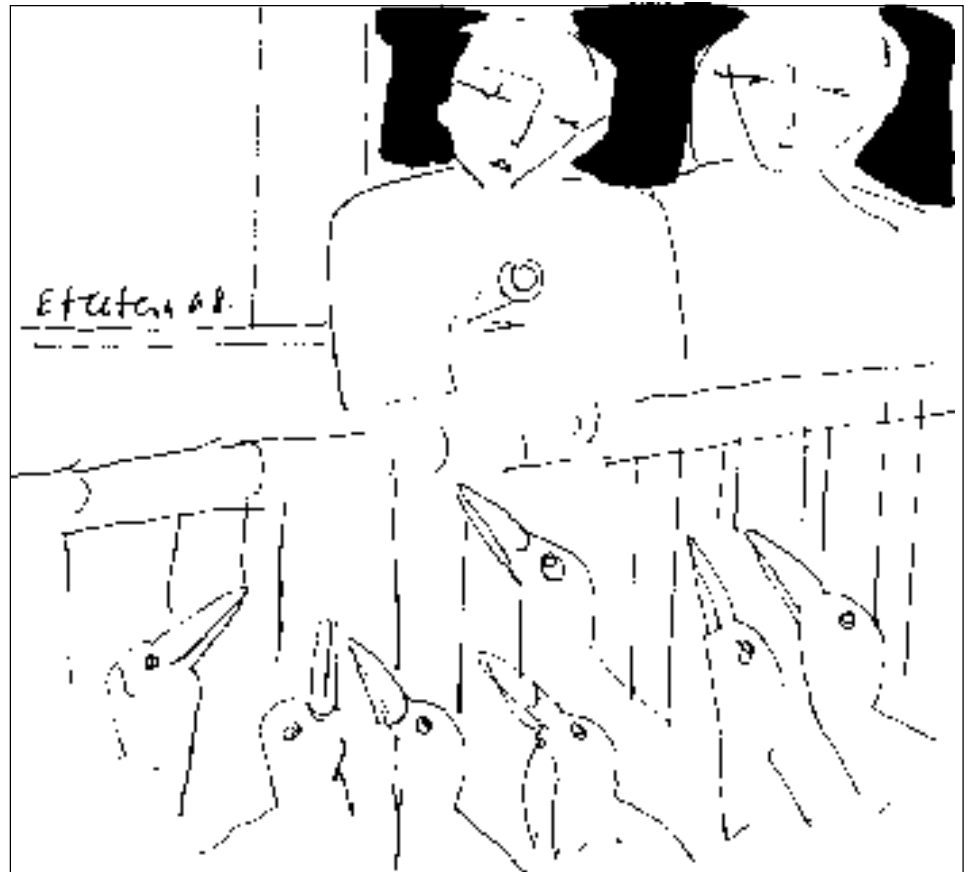
Nàng humm một tiếng rồi quay về. Tôi hú hồn hú vía rửa thầm tại sao má

nàng sinh nằng vào đúng đêm ba mươi để làm “thúi” đời tôi, vì cứ nhìn mặt nàng là tôi hận con gái tới già rồi, con gái có mà đem vàng bạc tới xin được tôi yêu tôi cũng cóc cần cho khổ. Tôi sẽ lắc đầu lia lịa cho đám con gái tức chơi.

Thế là ba ngày “làm ăn” của tôi cũng êm đềm trôi qua như cơn mưa phùn dai dẳng trong tháng bão lụt. Nàng vẫn âm thầm trả thù tôi bằng những cái nhìn “sét đánh”, biết vậy tôi cứ im re cho xong chuyện. Con bé Hà, con ông chú tôi thường mua đồ ăn trưa cho tôi ăn để lấy sức chăm sóc bầy vịt bỗng hôm nay “nổi hứng” chọc tôi tới tấp. Nó thấy mặt tôi buồn hiu, cho nên nó bắt tôi phải cười để nó cùng thiên hạ vui đón xuân. Tôi cũng gượng đại một nụ cười cho xong. Nó mà không là em tôi thì tôi chẳng thèm cười với con gái làm gì.

Nhưng bạn ạ! Những hành động của tôi không thoát nổi mạng lưới “Rada” của nàng. Thấy tôi đang mang “nụ xuân” tới cho cô em tôi, nàng hùng hổ bước tới, trở ngón tay xinh xắn vào mặt tôi, rồi buông một câu “dùi đục”:

— “Dụ” thiên hạ ông chưa thấy thỏa mãn hay sao mà con “dụ” luôn cả con

bé này?

Tôi tái mặt không chế:

— Nó là em tôi mà!

— Em của ông sao không giống ông tí nào?

— Má tôi đâu để nó ra mà cô đòi nó giống tôi!

— Xí! Vậy không phải ông đang “dụ” con người ta là gì!

Trời ạ! Nàng... Xí... một tiếng mà tôi nghe như một luồng hơi phun ra từ một quả kính khí cầu vừa bị “toác” một lỗ khi đụng vào một vật thể đầu nhọn trong không gian. Nàng cứ làm như nàng là nữ chúa của Mẫu Quốc vậy. Chắc kiếp trước nàng làm tốt nhiệm vụ của một Sư tử Hà Đông sau đó thượng đế thấy rõ được công trạng của nàng, nên đã cho nàng đầu thai thành một “nữ chiến sĩ” trong một bộ lạc ở miền sông Amazon, khi bộ lạc đã bị diệt chủng, nàng đành quay về đây để gọi Loto và hành hạ tôi theo thói quen tự nhiên.

Đến ngày thứ năm của Hội Hoa Xuân, là ngày cuối cùng cho nên tôi mừng ghê khi biết tôi sẽ không còn bị “hù” nữa. Mặc dù biết mình cũng kiếm được chút chút, nhưng bù vào đó là thần kinh luôn biến chuyển, hệ thống hô hấp của tôi thay đổi thất thường, nhịp tim không điều hòa, vì vậy tôi sụt đi vài kilograms. Buổi khuya hôm đó khi thiên hạ đã vắng, tôi đi ra sau quây hàng tìm chút luồng không khí tươi mát cho người tỉnh táo sau hàng giờ đứng bán vòng thắt cổ vịt cho khách, chợt nàng xuất hiện. Thoáng thấy nàng, mặt tôi theo phản ứng bảo tồn tự tái đi cho phù hợp với màu của bóng đêm, cứ như da sâu chuyển xanh theo màu lá để tránh lũ chim vậy. Hôm nay nàng ăn mặc đẹp lạ lùng, nhìn nàng tươi cười với tôi, tôi chợt vội tiếc là mình đã chuyển màu không được sáng sủa để cười lại, biết vậy tôi đành đứng im đợi “sét đánh”.

— Anh đã ăn gì chưa?

Trời ạ! Nàng gọi tôi bằng anh sao tôi chẳng thích tí nào, mà còn sờ sợ.

— Hằng Nga có chuyện này muốn nói với anh đó.

Trời ạ! Tên nàng mà là Hằng Nga à? Tên sư tử hà đông thì có!

— Sao anh không trả lời em vậy?

Trời ạ! Nàng xưng em với tôi, tôi

thấy tim tôi càng đập mạnh hơn kia.

Tôi nhìn nàng dò xét rồi gật đầu:

— Dạ... dạ... tôi đang nghe.

— Thấy bữa giờ anh hiền khô à! Lại dễ thương nữa, vì vậy em cũng mạnh dạn giải bày cùng anh.

Trời ạ! Nàng mạnh dạn với tôi đấy à!

— Chắc trời xui đất khiến thế nào mà em đã phải lòng anh rồi đó -- Vừa nói nàng vừa chớp chớp đôi mắt và cầm tay tôi.

Trời ạ! Sao người tôi hoàn toàn cứng đờ thế này! Được yêu mà sao tôi hãi hùng quá trời. Trời ngó xuống coi đi, con đang chết khiếp vì yêu nè trời!

Thấy tôi đứng bất động, nàng tưởng tôi chết thật. Nàng quắc mắt nhìn mắt tôi rồi “set” một câu:

— Ông phải yêu tôi, nếu không tôi xé xác ông ra từng mảnh.

Bạn ạ! Nếu bạn ở vào vị trí như tôi thì bạn phải làm sao? Chết vì yêu hay cứ mặc nhiên cãi lời nàng để được chết vì bị phanh thây? Bạn trả lời giùm tôi đi.

Trời ạ!... Sao bạn cười tôi hoài vậy?

Xuân 98

Cô Bé...

Làm con gái bé hay cảm xúc

Mơ mộng nhiều, ngỡ ngẩn vu vu

Hay lười học vì tập làm thơ

Dễ mắc cỡ khi ai trêu chọc

Làm con gái bé hay thường khóc

Khi mẹ la vì tội ham chơi

Lúc thầy chê làm biếng quá trời

Khi bố mắng vì hay làm nũng...

Làm con gái bé hay bướng bỉnh

Hay cứng đầu chẳng chịu phục ai

Không chịu tha khi ai van nài

Hay đùa phá làm ai phải ngán

Làm con gái bé làm ai chán

Bé hay hờn dù chẳng nguyên nhân

Khi bé dỗi vì vĩnh bất thân

Ai thương bé mong đừng trách nhé.

Làm con gái bé hay nhút nhát

Sợ nói nhiều trong giữa đám đông

Lại phát run khi gặp ai nhìn

Sợ mưa buồn, sợ nhiều nhiều lắm...

Làm con gái bé hay thắc mắc

Hay hỏi chuyện dù chẳng liên quan

Mong ai đó đừng la giận nhiều

Vì bé sẽ hờn, tủi... bé khóc.

Vân Khanh (UNM)

Chờ Xuân

Nhạc và Lời: Hoàng Việt Khanh

Boston

Chờ Xuân Mẹ quét lá vườn Mẹ đốt lá
vàng cho khói tỏa Chờ xuân Chờ dưới hiên
nhà Mẹ băng khuôn nhìn chân trời xa Ôi người
con Người con yêu dấu Đã mấy mùa xuân chưa về
thăm Cho mẹ tôi Lòngngóng trông Cho nụ
hoa bây giờ vẫn hé chờ Khói khói tỏa muôn
hướng Khói thương ai khói nhớ ai mà bay đi đâu?
Hoa cứ nở hoa nhé Cứngát hương dù anh chưa
về. Khói khói tỏa muôn hướng Khói bay
lên Khói bay đi cho mùa đông qua mau Hoa cứ nở hoa
nhé Cho mẹ tôi đón chờ.

kỷ niệm một mùa thi

Cô Tím (UCI)

Vài tia nắng yếu ớt cuối ngày vừa được gieo xuống trên khuôn viên trường đại học Irvine. Gió mùa đông không hẹn nhưng cũng kéo về, xoáy tròn từng chiếc lá vàng vương vãi trước sân thư viện. Trong lúc những người dân Cali đang hồi hộp theo dõi sự khởi biến của trận bão El Nino thì những học sinh, sinh viên đại học lại còn lo lắng hơn, bỏ mặc mọi thứ, đang vùi đầu vào sách vở để chuẩn bị cho “trận chiến tâm thần” căng thẳng nhất — kỳ thi cuối khoá. Cả trường như nhộn nhịp hẳn lên. Nghĩ cũng ngộ, chín tuần lễ đầu thì thư viện vắng vẻ, dư bàn, dư ghế, dư cả chỗ đậu xe. Vậy mà đến tuần thứ mười, cả sáu lầu trên thư viện đều nghẹt kín người. Học sinh ở đâu mà ngồi, nằm la liệt, bàn thảo om sòm, kêu la í ới... Bàn nào cũng có người ngồi học. Có vài đứa còn kéo ghế nện lại gác chân, giành mất đi một phần chỗ ngồi của người khác... Để rồi khi ngồi học hơi ê m ẩm một chút là tụi nó lại ngáp lên, ngáp xuống, dẹp cả đống sách qua một bên mà gục đầu xuống ngủ một cách ngon lành.

Trên tầng thứ sáu, phòng 679, có một con bé ngồi yên lặng trước đống sách gối ngang trên bàn. Mắt nó không nhìn sách, lại nhìn băng quơ ra cửa như trông ngóng một người nào. Tuần sau là nó có đến bốn bài thi. Vậy mà nó như không có vẻ lo lắng gì. Trái lại, nó giờ lại ngồi đó mơ mơ màng màng, suy nghĩ vu vơ, và rồi mỉm cười một mình.

photo by Hoài Nam

“Cạch cạch cạch!” Có tiếng gõ cửa. Nó giật mình. Nãy giờ tuy mắt nhìn ra cửa, nhưng thật ra nó chả thấy ai. Nhỏ bạn nó đã đứng trước cửa phòng, toe toét cười gọi nó. Nhỏ đó lúc nào cũng vậy, hễ gặp mặt nó là lại thấy nó toét cái miệng ra cười. Nó uể oải ra mở cửa, ra bộ căn nhắc, “Đồ con chuột! Làm ta hết hồn, tưởng tụi security đến bắt ta dẹp bỏ mấy cái bịch bánh vô cặp, không cho ăn trong library chứ!”

Nhỏ bạn nó vẫn cười tươi, lách người đi vào, ngoảnh đầu hỏi lại, “Phải không đó nhỏ? Ta thấy cái mặt nhà người hồi

nãy hết hồn cứ y như là bị bắt gặp quả tang... lén lút làm chuyện phi pháp...”

“Thì dĩ nhiên rồi, ta khó khăn lắm mới *reserve* được cái phòng tuốt trong góc kẹt này mà nhỏ cũng kiếm ra. Chỗ người ta đang yên tĩnh... ăn uống mà lại đến gõ cửa om sòm phá rối. Thiệt là mất trật tự!” Nó cắt ngang.

Nhỏ bạn để cặp lên chiếc ghế kế bên, liếc mắt một vòng trên bàn, đoạn nghiêm mặt tra hỏi, “Tại sao có mứt chùm ruột mà không kêu ta lên? Cái con nhỏ này thiệt là ham ăn quá!” Vừa nói, nhỏ bạn vừa rút một cây mứt chùm ruột

từ trong hộp kiếng giấu dưới bìa sách organic chemistry.

Nó chặc lưỡi, giọng tỉnh bơ, “Thì không phải chờ cho nhỏ tới hai cây que không đó là gì?”

Hai đứa lại ngồi xuống, lú lo kể chuyện cho nhau nghe, quên mất là mục đích chính lên thư viện để... học bài. Bởi vậy hai đứa tuy thân, nhưng ít khi học chung với nhau. Chỉ khi nào đang học mà buồn ngủ quá thì tụi nó lại đi lang thang trên mấy tầng thư viện để tìm nhau tán dóc. Nhỏ bạn học ngành chemistry. Còn nó là dân biology. Nghe đến hai ngành này là người ta cứ nghĩ rằng tụi nó sẽ chuẩn bị vào trường y hay cho một nghề nghiêng về khoa học. Nhưng tụi nó thì khác, lại chúa ghét những lớp khoa học. Mỗi lần gặp nhau là mỗi lần hai đứa méo mặt than thở, trách móc số phận bày đặt vô đại học làm chi rồi bây giờ học cái ngành gì mà chán quá, nhưng vì chịu ý ba má nên tụi nó cứ nhắm mắt học đại thôi. Cho nên, những khi học chung lớp, hai đứa cứ ngồi viết notes “nhỏ to tâm sự” trao cho nhau. Những tờ giấy trắng vẫn được tụi nó chép thơ, đặt thơ, hay kể chuyện chuyện qua bàn cho nhau đọc. Có lần, trong giờ organic chemistry, khi liếc thấy nhỏ bạn nó ngồi thờ mặt ra, mắt thì cứ lim dim, cách hai ba phút lại ngáp một cái, nên nó từng từng liệng qua bàn nhỏ bạn nó bốn câu thơ:

*“Gửi cho nhỏ khúc thơ chưa đủ chữ
Ta viết nhiều... nhưng biết gửi đến ai?
Giữ hộ ta... độ vài ba... vạn ngày
Cho hành trang nhỏ thêm màu phượng vĩ.”*

Trong lúc ông thầy đang thao thao bất tuyệt trên bục giảng về đặc tính giữa hai hóa chất của glucose và fructose thì nhỏ bạn của nó lại hí hoáy “đáp” lại bốn câu thơ của nó,

*“Ừ, ta sẽ giữ những vần thơ... chưa đủ chữ!
Vào kho tàn ký ức của riêng ta
Để mai kia cuốn gói bước qua phà
Ta sẽ nhớ trong hành trang... có nhỏ...”*

Như thế, những khúc thơ đó được tụi nó giữ kỹ trong cặp. Để mỗi lần gặp nhau trong thư viện hay trong lớp kể, nhỏ bạn nó lại lòi ra tiếp tục,

*“Vỡ bài kia không chịu học, bỏ đó
Đi làm thơ làm thần chuyện cho nhau
Để mai này con cháu của đời sau
Còn hưởng chút gia tài... không ai nhận”*

Đôi khi làm bài mãi không ra, nó lại quay qua liệng cho nhỏ bạn mấy câu trả lời

*“Học với hành... nhắc chi ta thêm giận
Đọc trang nào.. trang nấy... chữ tùm lum
Mắt ta nhòa nhìn vô sách... thấy tòm hùm
Gỏi đu đủ, bò khô, me, cóc, ổi...”*

*Học lộn ngành science... ta muốn đổi
Học kiểu gì... mà thi cử cứ mua heo
Cúng ông địa, vái ông sư, ‘cho con đậu!!!
Con... rớt nữa chắc con sẽ... ngủm cù đèo...”*

Những lúc đó, thơ con cóc, thơ con chuột gì cũng bị tụi nó lòi ra thêm hành tương ớt tỏi, đặt vào “làm thơ”. Bởi vậy má của nó nhiều khi bắt gặp nó đang “thơ thần” thì bà ta lại cười phì, lắc đầu đặt làm! Lo học đi cô nương!!!”

Khổ nỗi, làm con gái có khác. Tụi nó cũng có học đầy chữ, chỉ là khi lơ nhìn thoáng qua (... hay nhìn gần thì cũng vậy!) chả ai tin là tụi nó là sinh viên đại học cả! Đi học mà trong cặp của hai đứa chứa nhiều đồ ăn còn hơn là sách vở. Tụi nó mà tìm được một chỗ kín đáo trên thư viện để ngồi xuống... “học” là ôi thôi!!!... bao nhiêu bánh, mứt, kẹo, trái cây đều được bày hàng la liệt trên bàn. Ăn xong chòm ruột thì nó lại lòi trong cặp ra một trái táo to, xanh đã được tách sẵn thành tám miếng, với một bọc muối ớt nhỏ. Nhỏ bạn chấm miếng táo vào bọc muối ớt, ngấm ngấm một hồi, rồi chép miệng nói, “Thấy muối ớt làm ta nhớ tới ổi!”

Nhắc tới ổi, mặt của nó bỗng như đấm chiêu hơn. Không phải lúc trước khi nhỏ bạn nó đến phá rối thì nó đang nhớ tới mấy trái ổi sao?

* * *

Cũng ở phòng này, hai mùa thi trước, hai đứa nó cứ ngồi đợi... ổi. Nghe tiếng cửa phòng mở là mắt hai đứa sáng lên. Nhỏ bạn nó thì lúc nào cũng nhanh nhẩu, “Iiiiiiiii! Huy tới rồi nhỏ oiii!”

Huy giả bộ nghiêm mặt, vác cái cặp cũ kỹ, rách hai ba lỗ, đi vào phòng. Đoạn lên giọng, “Đến coi hai người học organic chem tới đâu rồi! Kêu Huy đến chỉ bài mà sao hồi nãy mở cửa bước vô nghe hai người nói chuyện om sòm. Có học không đó?”

Hai đứa vẫn cười khúc khích, tranh nhau nói. Nhỏ bạn nó méc, “Không có

ổi của Huy, nó làm bài không có ra!”

Nó chu mỏ tiếp liền, “Ừ, hẹn người ta 2 giờ mà Huy trễ mất 10 phút rồi! Mất đi 10 phút chỉ bài cho tụi này là bị phạt đó nghe!”

Huy cười mỉm, để lộ hai cái đồng tiền sâu hoắm trên má. Cũng vì hai cái đồng tiền đó mà nó mấy phen... thấy chướng mắt. Thuở đời con gái người ta có đồng tiền để làm duyên. Còn cái thằng này không biết lúc nhỏ bị té trúng vô hàng rào kẽm gai nhà ai mà để bây giờ cứ mỗi lần cười là lại “bị” hai lỗ lủng hiện lên. Nó càng nhìn càng thấy... ngộ ngộ.

Huy ngồi xuống đối diện hai nhỏ bạn, ra vẻ dò hỏi, “Đi trễ cho hai người thêm 10 phút để ráng giải bài thôi. Đâu, bài nào không hiểu đưa Huy coi?”

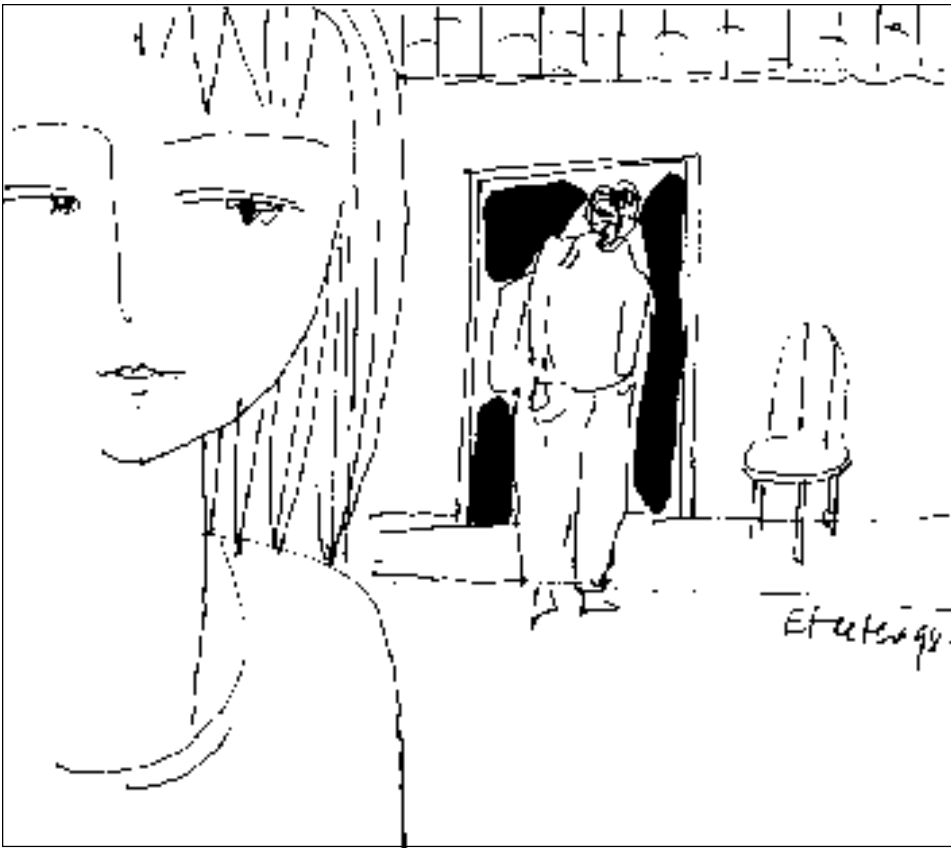
Vừa nói, Huy vừa lòi trong cặp ra một bịch ổi khoảng 4 trái nhỏ, nhưng rất xanh như vừa được hái xuống. Huy vẫn thường khoe rằng ở sau vườn nhà hàng xóm sát nhà Huy có trồng cây ổi rất to. Mỗi năm trái ra xum xuê, vươn vài cành nặng trĩu qua tường nhà Huy. Cho nên mỗi sáng anh chàng lại hiên ngang huýt sáo đi ra sau vườn, để rồi... nhón gót lại gần cành ổi, bẻ trộm vài ba trái. Thế là hai đứa con gái có cơ hội suýt xoa cái miệng, giật đi bịch ổi, nhưng không quên “cho” lại cho anh chàng được một trái. Ba đứa chia nhau vừa ăn, vừa ôn bài. Đến trái cuối cùng nhỏ bạn và Huy nhìn nhau tùm tùm cười. Vì dư biết nó rất mê ổi, (ăn ổi mà xém không thêm bỏ cùi) nhỏ bạn và Huy đều đẩy về phía nó. Huy hăm, “Nè, trái chót đó. Ăn cho sún răng luôn!”

Nó cầm trái ổi mà còn luyến tiếc, “Uổng quá, không có muối ớt để chấm!”

Huy như sực nhớ, mở ngăn nhỏ trong cặp và lấy ra một bịch muối ớt gói sẵn sàng trong bọc trong trong trước cặp mắt thần phục của hai đứa con gái. Huy chia bọc muối cho nó như cố tình đưa riêng, nói nhỏ, “Người ta chuẩn bị kỹ lưỡng lắm mà!”

Nó khoái chí, nhưng ra vẻ đứng đưng, cầm bọc muối như muốn nói gì, đoạn nín. Căn phòng bỗng im lặng. Nhỏ bạn nó chột kéo ghế đứng lên, “Ta đi giải bầu tâm sự chút nhé.”

Nhỏ bạn đi ra rồi, căn phòng lại càng yên hơn. Nó làm bộ chăm chú đọc sách,

nhưng thật ra mắt vẫn theo dõi coi Huy đang làm gì. Một hồi, nó ngẩng đầu lên, bắt gặp Huy vừa lướt mắt từ nó nhìn chỗ khác. Nó giả như không để ý, lên tiếng hỏi nhỏ, “Bộ Huy không có final sao?”

“Có chứ! Nhưng để chỉ xong bài cho nhỏ rồi học sau. Cuối tuần này Huy ở nhà ôn cũng được!”

Vừa nói, Huy vừa nhíu mũi như để nâng cặp kính cận dày tựa ve chai của hấn cao lên, phân trần, “Tại là năm cuối nên Huy không có nhiều lớp. Chỉ có hai cái finals thôi!”

Nó lẩm bẩm, “Ừa đừng học nhe Huy! Ở lại lớp đi để học chung với mình năm sau nữa hén!”

Nhưng sau mùa thi đó, Huy được một trường khác nhận đi học tiếp. Nó nhiều khi ngồi suy nghĩ hoài mà không hiểu tại sao Huy phải đi học trường khác làm gì. Bộ trường đại học này của ba đứa không phải không tốt sao? Có lần nó bướng bỉnh hỏi ngang như vậy, và Huy cũng ôn tồn giải thích rằng, “Tại trường mình không có cái ngành mà Huy muốn học. Huy phải xin đi trường khác thôi. Nhưng trường mới này cũng đâu có xa hai nhỏ cho mấy đâu. Cách khoảng hai

tiếng thôi mà!!! Nếu rảnh Huy hứa sẽ về thăm!”

Với cái câu hứa đó mà nó mới chịu bớt trách móc Huy. Nhưng dù Huy nói cách nào nó cũng ghét cay ghét đắng cái trường mới mà Huy đang học. Trường chi mà nằm giữa lòng thành phố của Los Angeles, ồn ào, khói ô nhiễm giăng nhiều còn hơn cả sương mù, mà lại... cách xa trường của nó đến... hai tiếng đồng hồ lận. Càng nghĩ, nó càng thấy thương ngôi trường bé nhỏ này. Tuy không lớn bằng trường của Huy, nhưng nó biệt lập ở giữa núi đồi, quanh năm khí hậu mát mẻ, không khí trong lành, cảnh vật yên tĩnh. Nó nhớ lần đầu tiên lái xe lên tìm trường, má của nó đã không khỏi thốt lên rằng, “Cho con Út đi học trường này được đó nhe. Cứ y như gửi cho nó lên núi học đạo vậy!”

Tưởng cho nó vào cái trường hẻo lánh này thì nó sẽ chú tâm học nhiều hơn. Ai ngờ đâu học gì thì không biết chứ nó và nhỏ bạn nó học được nhiều cách... ăn vụng và làm thơ con cóc thì hay nhất. Bởi vậy nhiều khi hai đứa cứ lắc đầu ngán ngẩm nhìn nhau chẳng hiểu rồi tương lai sẽ ra sao. Tương lai đối với

nó còn quá mù mịt. Biết làm gì sau khi ra trường đây? Câu hỏi đó nó nghĩ chắc cũng có nhiều bạn trẻ khác cũng đang phân vân suy gẫm. Má của nó vẫn thường thăm dò, “Út, con ra trường rồi có định...?”... những lúc đó là những lúc nó cười xòa rồi khéo léo chuyển sang đề tài khác... nhanh hơn tia chớp. Nghĩ tới má, con nhỏ cảm thấy lòng như chạnh lại. Nó lại nhớ tới những lúc thức khuya học thi, má nó đã lo lắng chạy đi kiếm thuốc bổ cho nó uống. Bà sợ nó “học” quá mà mất sức. Lắm khi bà thấy nó vừa đi học về là chạy tuốt vô phòng, lính quýnh lên rằng “Con có bài làm gấp!” Nhưng khi má nó vô canh chừng thì thấy con bé tựa đầu lên bàn ngủ tự bao giờ. Lúc đó, bà chỉ lắc đầu mỉm cười, tắt đèn yên lặng đi ra. Và rồi đến sáng sớm ngày hôm sau, phần ăn trưa của nó đã được bà ân cần gỡ cơm với những món mà nó mê nhất. Đã là một cô sinh viên đại học, nó không những không giúp được gì cho gia đình, mà nó chỉ giỏi nhõng nhẽo với má nó thôi. Càng nghĩ đến, nó càng thêm hối hận tại sao có những lúc nó không chịu chăm chỉ học hành. Nhất là phải chi nó có thể bỏ bớt thời gian dùng cho tâm trí lang thang đi “đạo” với mây gió trên trời thì có lẽ nó không cần phải “Cúng ông địa, vái ông sớ” xin cho lên lớp. Cho nên hễ nhắc tới hai chữ “tương lai” là nó khớp vô cùng. Không biết tới năm nào trường này mới có can đảm “mời” nó ra trường đây.

* * *

Đang suy nghĩ miên man, nhỏ bạn chợt lên tiếng, “Ê, con khỉ! Bài 17 làm xong chưa?”

Nó giật mình, nhìn lại vào sách, đĩnh chính, “... hình như ta chưa có làm tới...!”

Nhìn vẻ mặt buồn hiu của bạn, nhỏ bạn nó tội nghiệp. Ai đời học final mà cứ nghĩ đâu đâu. Nhỏ bạn nó lại cười tủm tỉm, mở cặp lấy ra một chùm ổi với ba trái tròn, to xanh. Nhỏ mời mọc, “Nè, để bỏ muối ớt vậy uống lăm!”

Nó vui vẻ bẻ ra một trái, chấm vào bịch muối, cắn giòn một miếng. Không biết nhỏ khỉ đột này chôm đâu ra ba trái ổi to ghê. Nó không cần biết, cứ nhắm mắt ăn. Ổi này tuy ngọt và giòn nhưng sao... nó không được ngon miệng cho mấy.

Bống có tiếng gõ cửa.

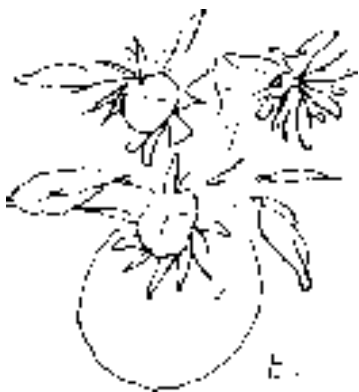
Hai đứa giật mình nhìn ra, thì ra là cái thằng security đi vòng vòng canh không cho học sinh ăn vụng trong thư viện. Thằng đó ra dấu cho hai đứa cất đồ ăn. Hai đứa bực dọc, cụt hứng, nên dẹp tất cả vào cặp. Nhỏ bạn nó rủ, “Thôi đi ăn nhe! Ta đói bụng rồi!”

Nó mừng thầm và gật đầu chịu liền. Thật ra bây giờ nó không còn tâm trí để tập trung học bài được. Thôi thì để ngày mai nó sẽ cố gắng học tiếp.

Hai đứa lại lững thững xách cặp rời khỏi thư viện náo nhiệt. Nắng hoàng hôn lúc này đã bị màn đêm phủ che mất, thay vào đó là một màu vàng hiu hắt của những cây đèn đường dọc quanh khuôn viên đại học. Có lẽ trời vừa vào đông, cho nên sân trường hôm nay đối với nó có vẻ ảm đạm hơn mọi ngày. Đã vậy, bão El Nino tuy chưa tới nhưng đã ra oai, đem gió lạnh thổi bần bật, từng cơn rít lên một cách tàn bạo, kiêu hãnh. Gió càng thổi càng mạnh hơn. Hai đứa vừa đi vừa nép sát vào nhau như tìm một chút che chở. Nhỏ bạn nó vẫn tíu tít kể chuyện kể bên, không để ý nó chẳng buồn ăn hết trái ổi.

Đã gần 7 giờ tối mà bãi đậu xe vẫn còn nghẹt kín. Vài ba chiếc xe còn kiên nhẫn chạy vòng quanh tìm chỗ đậu gần thư viện. Đến mở cửa xe, nó thở dài, đoạn ngoái đầu lại nhìn về hướng thư viện như luyến tiếc một điều gì. Nó chợt nhớ đến một ai đó đã từng nói, “Đời học sinh là một con tàu thiên lý không biết dừng lại ở ga nào? Chỉ biết mỗi trạm đã qua là một kỷ niệm đáng nhớ.”

Final of Fall 97

Điệp khúc Tình yêu!!!

Chiều nay ngắm cảnh nhớ người,
Môi hôn, ánh mắt, nụ cười ai thương,
Thu sang, lá đổ ngập đường,
Lá thương, lá nhớ, lá vương mộng sầu.
Xa hạ em nhớ mưa ngâu
Xa anh thương lắm bao câu ước thề.
Hai năm cách trở nào nề,
Biệt ly, đâu hẹn ngày về trùng hoang,
Thế rồi thu đến, lại sang,
Anh như con én, xa đàn về đâu.
Mỗi lần, trời đổ mưa ngâu,
Mưa bao nhiêu hạt, lòng sầu bấy nhiêu.
Tình tan theo hạt nắng chiều,
Mưa giăng lối nhỏ, tiêu điều xác xơ.
Xa anh, em dệt vần thơ,
Nếu không duyên nợ, nguyện chờ lai sinh.
Phải chăng vướng một chữ tình (?)
Trời đời em mãi chỉ “mình” với ta.
Phố ơi, kỷ niệm đậm đà,
Tình ơi, sao mãi mặn mà như vôi.
Trăm năm chỉ một người thôi,
Nghìn năm chỉ mãi trong tôi bóng người...
... Chiều nay phơi tóc ngoài song,
Hương bay theo gió, em hong tóc thề.
Cổ nhân bỗng chợt trở về,
Tình xưa biết có vẹn thề trúc mai.
Soi gương, giáng nguyệt ngày dài,
Hỏi lòng tình có phai phai hương nồng,
Trăm lần không, vạn lần không,
“Chàng” ơi, ru “thiếp” giấc nồng tình yêu.
Người đi lỡ chuyến đò chiều,
Một lần ghé bến, người yêu vẫn chờ.
Tình đầu dẫu mộng, rằng mơ,
Tâm chung Nhất Nhật, phần mờ vàng dương.
Gởi đời điệp khúc tình thương,
Hai năm điệp khúc đoạn trường đời em...

Bé Ngoan (CNGD)

Cô Bé Chiều Mưa...

Chiều nay mưa rạt rào ngoài hiên vắng,
Cô bé ngồi bên cửa sổ nhìn mưa
Từng giọt dài nhỏ thánh thoát, buồn chưa?
Một chút lạnh thấm vào hồn cô bé.
Tại trời mưa hay trái tim ối mơ?
Cô bé buồn theo từng hạt mưa rơi
Mưa ơi, mưa như khúc nhạc không lời,
Trong chiều vắng, mưa một mình kể chuyện.
Khu vườn rộng, lá hoa cành xao xuyến,
Tắm trong mưa, ướt át gió đưa tình
Cô bé ngồi đan mười ngón tay xinh
Hồn lững lờ theo lá vàng trong gió.
Cô thấy thương làm sao từng ngọn cỏ
Chiếc lá vàng ối rủ nép trong mưa
Không gian buồn như câu chuyện “ngày xưa”
Bà thường kể lúc cô còn bé dại.
Dĩ vãng xưa, chiều nay trong hiện tại
Trời mưa làm cô thổn thức trong tim,
Cô mãi nhìn vơi vơi một cánh chim,
Trong mưa gió về nẻo trời vô định.
Tại trời mưa hay tại cô buồn nhĩ,
Cô bé nào biết giải thích vì sao?
Ngoài vườn, mưa vẫn khúc nhạc rạt rào
Nhỏ từng giọt buồn vào lòng cô bé.

Vân Khanh (UNM)

LUẬN CỔ suy kim Sỹ Nguyễn

Kể từ khi loài người có *sử* (1) chép, tính đến nay là hơn 6.000 năm, trong đó dân tộc Việt Nam đã có trên 4.000 năm văn hiến. Như vậy người Việt Nam đã được *sử* ghi nhận trước *kỷ-nguyên* Thiên-Chúa (2). Vào lúc nhân loại đang chuẩn bị bước vào Thiên Niên Kỷ thứ III cùng với 75 triệu người Việt Nam. Đối với dân tộc Việt, chúng ta có thể xem đây là hiện-tượng *thời-gian* có liên hệ đến hiện-tượng *lịch-sử* nước nhà, một sự-kiện biến *họa* thành *phúc* có tính cách chu kỳ. Giống như sự tuần hoàn của vũ trụ, biến cố lịch sử theo đó thường hay tái diễn. Cách đây 1.000 năm về trước, dân tộc đã bị một thảm-họa của *bạo-quyền* Lê Ngọa-Triều, và bây giờ dân tộc đang bị một thảm-họa tương tự của *bạo-quyền* Cộng Sản! Với tiểu-đề ‘Luận Cổ Suy Kim’ bằng một số kiến-thức hạn hẹp, người viết bài này có *thiện-y* cùng người đọc đi ngược dòng lịch sử để ôn lại những kinh nghiệm cứu quốc và kiến quốc từ các tiền nhân và minh-vương để lại.

Một trong những trang sử hào hùng nhất muốn nhắc đến là nhân vật có công khai sáng nhà Hậu-Lý (3). Người đó là một cậu bé vô danh, hàn vi thừa thiếu thời. Trải qua những thăng trầm của vận mạng dân tộc, cậu bé đã trở thành một lãnh tụ quốc gia sáng giá trong sự lụn bại của một triều đình bất tài nhu nhược. Điều đáng để ý nhất của vị anh hùng này là công trình sáng tạo một *Sách-Lược Quốc-Trị* độc nhất vô nhị trong lịch sử dân tộc. Với sách lược này, nhà Hậu-Lý đã ghi lại một giai đoạn hiển hách nhất trong lịch Việt Nam ở thời tiền Thiên Niên Kỷ thứ II, mà chính nhà Tống bên Tàu cũng khâm phục và muốn học hỏi. Người đó là Tứ-Xương-quân Phó Chỉ-Huy Sứ **Lý Công Uẩn**, một anh hùng dân tộc đáng được hậu thế noi gương kể từ khi lập quốc. Để nhớ ơn và kính mến tài đức Tiền Nhân, tục-ngữ Việt Nam có ghi rằng:

*Cây có gốc mới nở ngành sinh ngọn,
Nước có nguồn mới bể rộng sông sâu.
Người ta nguồn gốc từ đâu?
Có Tiền Nhân đã, rồi sau có mình.*

Là hậu thế của Lý tiên-sinh, chúng ta thử xem nhờ đâu mà Lý Công Uẩn đã dám đảm nhận sứ mạng lịch sử ‘*an bang tế thế*’ thành công vẻ vang như vậy. Với sách lược này, ông đã lèo lái con thuyền quốc gia từ loạn ly nhu nhược của cuối đời Tiền-Lê (4) đến bờ thái bình thịnh trị cho toàn dân suốt đời Hậu-Lý kéo dài 215 năm là nhờ cái khuôn mẫu đáng giá của quốc sách này.

Nhân tố chính để giúp Lý Công Uẩn thành công là sự biết tổng hợp các sách lược quốc trị có sẵn từ các Thánh-hiền và các Triết-gia Đông Phương. Điều đáng để ý ở đây là bản chất thực-tế của ông rằng không muốn bận tâm và tốn thì giờ để tìm cho mình một triết lý quốc-trị mới, thay vào đó ông phải tu tập và học hỏi rất nhiều để được chính danh là một *đại trượng-phu* (5). Theo ông, những viên gạch tốt của *chân-lý* đang có sẵn, sao ta không dùng nó để xây một căn nhà theo kiểu ‘thuận lòng dân, hợp ý trời’. Chúng ta có thể đồng ý rằng vì sự

tiến hóa, đời sống con người có biến cải trong nhiều lãnh vực; tuy nhiên những yếu-tố *chân-thiên-mỹ* nhằm đào tạo mẫu người hữu dụng cho một xã hội phú cường vẫn không thay đổi chút nào. Trong tinh thần đó, qua bài học của Lý tiên-sinh, chúng ta có thể rút tĩa một số kinh nghiệm trong kho tàng *tu-tưởng* của triết lý Tam-Giáo (Nho Lão và Phật) mà ông ta đã dày công sáng tạo thành Thánh Vương Chi Đạo. Ngoài ra, *sách lược quốc-trị* này còn xây dựng trên căn bản ‘*Dân vi quý, xã tắc thứ chi, quân vi khinh*’ (Dân-tộc là trên hết, quốc-gia là thứ, giới lãnh-đạo là sau cùng) của triết gia Mạnh Tử (6). Có thể nói đây là một luồng *sinh-khí* sống động cho bất cứ dân tộc nào đều có quyền thừa hưởng, và không những riêng cho thời Hậu-Lý, mà cho cả 75 triệu người Việt Nam với cùng chung một thảm trạng đang quẩn quại mong chờ.

Sơ lược về Lý Công Uẩn:

Lý Công Uẩn sinh năm 975 T.C., vốn người làng Cổ Pháp, huyện Đông Ngạn, phủ Từ Sơn, tỉnh Bắc Ninh. Theo lời truyền, ông không có cha. Mẹ là bà Phạm-Thị đi chùa Tiêu-Sơn về năm

mộng gặp thần-nhân thụ thai sinh ra ông. Lúc thiếu thời ông là kẻ hàn vi khổ hạnh. Năm lên ba tuổi, mẹ ông vì quá nghèo nên phải gửi ông vào chùa Cổ Pháp để nương thân và tâm sự học đạo. Cậu bé vô danh này được nuôi nấng, dạy dỗ bởi sư trụ trì tên là Lý Khánh Vân, tức sư Vạn Hạnh. Do đó ông được đặt tên là Lý Công Uẩn. Trưởng thành trong nhà chùa và hấp thụ được nhiều nguồn đại *tư tưởng* và tinh túy của Tam-giáo. Nhờ tài đức vẹn toàn và lời đồn ‘*hữu xạ tự nhiên hương*’ đến tai vua Lê Đại Hành, sau đó họ Lý được vua mời tham chính với chức Tả-Thân-vệ Điện-Tiền-Chỉ-Huy-sứ. Ông đã tận tình giúp vua trị dân chấn hưng sự suy thoái càng nhiều của Lê-triều. Được biết vị vua cuối cùng của nhà Tiền-Lê là Lê Ngọa triều (7). Ông ta là một vị hung quân tàn ác. Ngày đêm say mê tửu sắc với các thú vui bất nhân như rọc mía trên đầu nhà sư, quẩn rơm đốt tội nhân, nhốt phạm nhân trong cũi sắt rồi hỏa thiêu để thỏa mãn tính hiếu sát của mình.

Lúc làm quan, Lý Công Uẩn lúc nào cũng tài năng đức độ thế nên quân thần ai cũng quý mến. Khi vua Lê Ngọa-triều mất lúc 24 tuổi (1009 TC), vì hoàng tử có tên là Xá quá trẻ. Thế nên Lý Công Uẩn, lúc ấy 35 tuổi, được phò mã Đào Cam Mộc và sư Vạn Hạnh lập mưu đưa ông lên ngôi lấy hiệu là Lý Thái Tổ (1010 TC). Sự nghiệp nhà Lý bắt đầu từ đây, và đã trải qua 9 đời vua, quốc gia lúc nào cũng ở vào tư thế chủ động là ‘*sáng suốt nội giới, làm chủ ngoại giới*’. Một điển hình đáng kể là các chiến công lẫy lừng trong việc đánh Tống bình Chiêm bách chiến bách thắng qua tài dàn binh bố trận của võ tướng Lý Thường Kiệt. Để chứng minh sức mạnh sung mãn của quân-dân đời Hậu-Lý, chúng ta hãy đọc qua một phần của kiệt tác mà Lý Thường Kiệt đã làm vào tháng 2 năm Bính-thìn 1076, đời vua Lý Nhân Tông, bên bờ sông Như-Nguyệt, tỉnh Bắc-Ninh. Trong khi cuộc giao chiến giữa hai quân Lý-Tống đang diễn ra, Lý Thường Kiệt dùng *tâm-lý-chiến* làm bài thơ này để phấn khởi tinh thần chiến đấu quân-sĩ của ông: *Nam quốc sơn hà Nam Đế cư, Tiệt nhiên định phận tại Thiên thư. Như hà nghịch lỗ lai xâm phạm!*

Nhữ đẳng hành khan thủ bại hư.

Được tạm dịch như sau:

*Sông núi nước Nam vua Nam ở,
Rành rành định phận bởi sách Trời.
Cớ sao lũ bay sang xâm phạm!
Chúng bay sẽ bị đánh tơi bời.*

Bài thơ trên còn nói lên quyền tự chủ độc lập của dân tộc Việt Nam, một quyền thiêng liêng không một lân bang nào có quyền đô hộ hay xâm lấn.

Để chuẩn bị vào năm 2000, chúng ta thử xem nhờ đâu mà Lý Công Uẩn đã trở thành một lãnh tụ xuất chúng trong sử mạng đem lại *quốc thái dân an* từ một xã hội suy đồi đến cùng cực. Mà ông ta không ai khác hơn là một người xuất thân từ lớp cùng đinh khổ hạnh trong xã hội. Lý Công Uẩn tức vua Lý Thái Tổ mất năm 1028 TC, ông thọ 55 tuổi.

Trong tinh thần ‘*ôn cổ suy tân*’, chúng ta có thể lãnh hội phần nào những *tư tưởng* cách mạng theo triết lý Đông Phương mà Lý Công Uẩn đã áp dụng vào việc quốc thống để chúng ta suy ngẫm. Và nhờ kinh nghiệm từ *sách lược quốc-trị* này chúng ta có thể tìm một giải pháp nhằm cứu nguy *thảm trạng* Việt Nam hiện tại. Theo quan niệm người viết, mặc dù hai *thảm trạng* trong lịch sử dân tộc xảy ra cách nhau 1.000 năm, nhưng giống nhau về bản chất, một từ *bạo quyền* Lê Ngọa Triều và một từ *bạo quyền* Cộng Sản. Cả hai đều là ‘*cốt nhục tương tàn*’ từ trong nội bộ quốc gia. Thảm họa này đã và đang làm cản trở không ít cho sự tiến hóa và kiến tạo hòa bình của dân tộc.

Đức Và Người:

Nói đến quốc trị, dân tộc Việt Nam thường nghĩ đến chữ *đức* trước, thế nên tục ngữ của ta có các câu ca-dao sau đây: *Người trồng cây Hạnh người chơi, Ta trông cây Đức để đời về sau.*

Hay là:

*Thiên cao đã có Thánh tri,
Người Nhân nghĩa chẳng hàn vi bao giờ.*

Đức Dững Cầm:

Nhà Tiền-Lê trị vì được 29 năm (980-1009 TC), vua tàn bạo nhất là vị vua cuối cùng, tức Lê Long Đĩnh. Ông lên ngôi bằng cách ám sát Lê Long Việt, người anh thừa kế vua cha Lê Đại-Hành một trong những minh vương có công với đất nước. Trong khi Long-Việt bị ám sát,

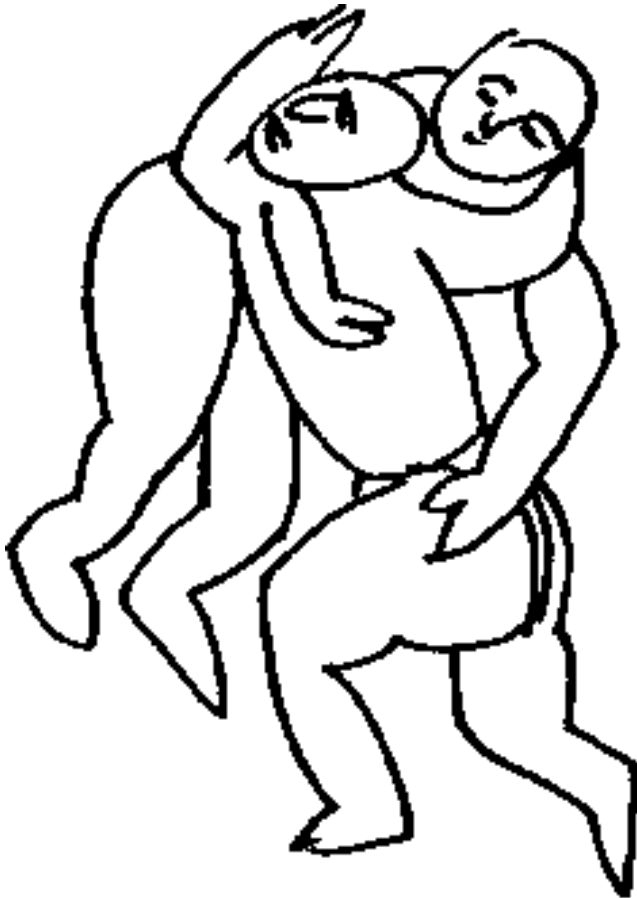
tất cả các quan triều đều trốn thoát vì sợ bị giết oan, ngoại trừ Lý Công Uẩn ở lại ôm xác vua Lê Long Việt mà khóc thương cho số phận hẩm hiu của vị vua xấu số. Trong triều đình lúc bấy giờ không còn quân thần nào để Long Đĩnh nhờ vả. Cái *dững* ở lại đúng lúc của Lý Công Uẩn đã làm cho Long Đĩnh không những không giết mà ngược khen ông là một vị *trung thần* hiếm có với lòng can đảm dám đối diện với hung vương mà không sợ hãi đến mạng sống của mình. Thêm vào đó ông còn được Long Đĩnh thăng chức lên bậc Tứ-Xương quân Phó Chỉ-Huy-Sứ. Sau này vua Long Đĩnh vì tin vào sấm cùng mê tín dị đoan; ông cho quân dân tìm giết tất cả những ai có họ Lý, ngoại trừ Lý Công Uẩn bên cạnh hôn quân. Theo sấm truyền vì sự suy thoái thời bấy giờ, trong dân gian ai cũng tin rằng nhà Lý sẽ lên cướp ngôi nhà Lê để ‘*hợp ý trời, thuận lòng dân*’. Mặc dù trong cảnh ‘*dầu sôi lửa bỏng*’ nhưng Lý Công Uẩn vẫn một lòng can trường giúp vua Ngọa Triều cứu dân độ thế để trọn nghĩa ‘*gia bần tri hiếu tử, quốc loạn biết tôi trung*’.

Mặt khác, vì tính khảng khái và chí lớn của Lý Công Uẩn đã làm cho sư Vạn Hạnh và Đào Cam Mộc kính nể và khâm phục. Với cái *dững* nêu trên của họ Lý đã tạo thêm nhân tố cho mưu đồ giải thể bạo quyền Lê Ngọa triều theo sự dàn dựng bởi hai chiến lược gia Vạn Hạnh và Đào Cam Mộc.

Theo họ Lý, người có *dững* không lánh mặt trước hiểm nguy. Cái *dững* trong triết lý Tam-Giáo là dám xả thân cho đại cuộc, tự lực tự cường, làm chủ ngoại giới bằng cách ‘*biết người biết ta*’. Cái *dững* phải đứng chỗ đứng lúc và hành động một cách sáng suốt, nếu không sẽ bị ‘*hữu dững vô mưu*’.

Đức Từ Bi:

Một trong hai đại thần có ảnh hưởng mạnh trong sử mạng quốc thống của Lý Công Uẩn là sư Vạn Hạnh. Ông am tường Phật Nho lẫn Lão học không kém các sư trước ông như Khuông Việt và Ngô Chân Lưu. Ba vị sư này được các triều vua Đinh, Lê và Lý mời ra tham-chính quốc sự thời bấy giờ. Vì một trong những chủ thuyết của Phật Giáo Đại Thừa (phái Bắc Tông) là đem Đạo vào đời để cứu

ĐẦU VẬT - TRANH DẪN AN V. N.

nhân độ thế. Nhờ sự tinh thông hiểu rộng của sư Vạn Hạnh và tình nghĩa thầy trò nên nhiều lần Lý Công Uẩn được thầy khuyên bảo phải lật đổ Lê Long Đĩnh để cứu quốc an dân. Mặc dù nhà sư đã dùng nhiều cách để lung lạc nhân tâm cũng như dọn đường cho học trò mình bước lên ngai vàng biến *họa* thành *phúc*. Tuy nhiên vì lòng *từ-bi* Lý Công Uẩn vẫn từ chối vì không muốn đại họa đến cho Sư cũng như Vua triều. Kế đến là Đào Cam Mộc, một vị đại thần từ đời Tiền-Lê cũng đồng lòng với sư Vạn Hạnh là vua Lê Ngọa-triều phải cáo chung vì Long Đĩnh quá nhu nhược, tàn bạo, và loạn nổi lên khắp nơi. Ông này nhiều lần thuyết phục Lý Công Uẩn ra tay nghĩa hiệp, tuy nhiên họ Lý vẫn từ chối.

Cuối cùng vì áp lực cũng như cơ hội ‘thiên thời địa lợi nhân hòa’ đã đến lúc, Lý Công Uẩn chấp nhận ‘nhập-cuộc’ trong tinh thần *từ-bi* độ lượng. Ông hỏi Đào Cam Mộc: ‘Ý ông (Cam Mộc) cũng như ý sư Vạn Hạnh, nhưng phải làm sao để được êm ấm trong ngoài?’ Vì Lý Công Uẩn không muốn ai tổn thương trong mưu đồ đảo chánh này. Thêm nữa trong lúc làm quan, Lý Công Uẩn nhiều lần yết kiến vua ban Chiếu đại xá để phóng thích những phạm nhân vì thiếu thuế hay quá nghèo làm bậy ‘bần cùng sinh đạo tặc’. Ông nói với vua ‘Nếu Ngài không có đường lối giáo dân thích ứng để tạo sự cảm mến từ dân gian, mà phải cai trị dân bằng quyền uy và bạo lực, thì nó sẽ là nguồn gốc của oán hận triền miên

khiến loạn ly không nào tránh khỏi.’ Ông nói thêm ‘Dân *cảm* thì thành *thiên-nhân*, nhưng dân *oán* thì thành *đạo-tặc*. Xưa nay chém giết, tù đầy, tra khảo đã nhiều nhưng mà đâu có hết tội ác, hết bất công, chi bằng mấy bài giảng (về *đạo-hạnh*) mà cả muôn người hân hoan *giác ngộ*.’ Lý Công Uẩn cũng nhiều lần kiến nghị nhà vua giảm thuế và dùng chánh pháp để khoan dung kẻ nghèo hay người thất học. Cùng một lúc phải nghiêm ngặt và trừng phạt giới thượng lưu quyền tước cố tình tàn ác và bóc lột dân lành. Dân gian ta thường ca ngợi những kẻ có lòng cứu giúp người một cách chân thật như sau:

*Nghiêng tay ngửa vai Phật Trời,
Đương cơn hoạn nạn độ người trầm luân*
Hay là:

*Dẫu xây chín bức phù đồ,
Chẳng bằng làm phúc cứu cho một người*

Theo họ Lý, cái *từ-bi* hay còn gọi là lòng nhân, là tránh giết hại hay không muốn tổn thương sinh mạng trong việc chuyển hóa từ *họa* sang *phúc*. Nếu điều tai họa có ảnh hưởng đến người vô tội thì quân thần phải nhận lãnh trách nhiệm để phục thiện. Đức *từ bi* giúp ông có sức mạnh *vị-tha*, nhờ thế vua Ngọa Triều cảm mến ông là vậy.

Đức Trí Tuệ:

Trong thời làm quan cũng như làm vua Lý Công Uẩn lúc nào cũng tỏ ra là một minh-quân từ tốn trong sứ mạng quốc thống. Ông lưu tâm nhiều đến văn học, luật pháp và nhất là phát huy cái thực-dụng của triết lý Tam-Giáo vào việc ‘*trị quốc bình thiên hạ*’. Khi ông lên ngôi, vua cho xây cất chùa chiền, lăng miếu khắp nơi và nâng Phật-giáo lên thành Quốc-giáo. Sự sáng suốt nhất của ông là việc dời kinh đô từ Hoa Lư về Thăng Long, nay là Hà Nội. Một nơi có nhiều danh lam thắng cảnh nên thơ và sầm uất xứng đáng là vị trí *thủ đô* của một dân tộc hùng mạnh phú cường. Ông quan niệm dân có *yên* thì nước mới *bình*, lân bang kính nể và chủ quyền lãnh thổ mới *toàn-ven*. Với hoài bão ‘*dân giàu nước mạnh*’, việc ưu tiên của ông là tuyển mộ nhân tài và nuôi dưỡng nhân sự theo tiêu chuẩn *tài đức* song toàn. Ông nói: ‘Có *đức* mà vô *tài* thì *thiếu-cận*, có *tài* mà vô *đức* thì *quan-liêu*. Cả hai đều hại dân và làm mất uy tín *chính-quyền*. Do đó

sự tôn vong của quốc gia chỉ là tạm bợ và giả tạo. Giống như nhà xây trên cát dễ bị sụp đổ.’ Ngoài phát huy Phật giáo, ông còn cho lập văn-miếu để thờ Khổng Tử và khuyến khích Nho học nhằm chiêu mộ *hiền-tài* và *nhân-tài* để giúp dân cứu nước. Do đó triều đại Hậu-Lý có rất nhiều minh vương, và minh quân xuất thế như Lý Thường Kiệt, Tô Hiến Thành, Đào Cam Mộc, Lê Văn Thịnh, Lê Phụng Hiếu, v.v. là những đại thần có công đánh Tống bình Chiêm.

Ngoài ra, ông là vị vua đầu tiên mở khoa thi Tam-Giáo, cũng như qui-định thể chế thi-cử cho nền văn học Đại Việt. Ông cho sưu tầm kinh Tam-Tạng để dân gian nghiên cứu Phật đạo và áp dụng triết lý *nhập thế giúp đời* của môn phái Đại Thừa vào đời sống con người. Ông thăng chức nhà sư Vạn Hạnh lên hàng Quốc Sư để trông nom Quốc-Tín cùng đề án các tư tưởng quốc trị hữu dụng trong Tam-Giáo để đúc kết Thánh Vương Chi Đạo. Đây là một kiệt-tác, nói về quốc-sách trị dân và cách giao tế với lân bang. Ông nói: ‘Một kinh-tế phồn thịnh nhờ có chính sách ngoại giao khéo léo để duy trì giao hảo với *tứ giới lân bang*, dùng hàng nội hóa và tiết kiệm tài nguyên quốc gia; cùng một lúc phát huy khả năng sản xuất và sáng tạo con người. Chương trình chấn hưng kinh tế phải dựa trên căn bản chánh pháp. Làm được như vậy là biết cách an dân vậy. Còn cứ mãi mê lệ thuộc vào sưu cao thuế nặng bóc lột dân nghèo là vô tình khiến nhân dân làm loạn.’

Theo Lý tiên-sinh, người có *trí* phải biết qui tụ tài năng và sức mạnh từ nhiều người và biết cách xử dụng phương tiện đang có để ‘*góp gió thành bão*’ hay ‘*một cây làm chẳng nên non, ba cây dùm lại nên hòn núi cao*.’ Cái *trí-tuệ* phải hợp với ‘*ý trời, thuận lòng dân*’, chứ không phải quỷ-quyệt bất chánh. Người có *trí* phải hiểu rộng để hành động cho nhịp-nhàng. Qua sự chuyển ngôi từ Tiền-Lê sang Hậu-Lý một cách ‘*êm trên thuận dưới*’ quả thật ông là người có *trí-tuệ*. Lẽ ra phải máu chảy đầu rơi hận thù chồng chất trong những bối cảnh thay ngôi đổi chúa như vậy.

Cái tinh thần ‘*Quân tử dĩ đức, Tiểu nhân dĩ lực*’ (Người tốt làm thiện, Người

xấu làm ác) cũng như hành động tích-đức cụ thể nêu trên cho chúng ta thấy Lý Công Uẩn đã áp dụng *kiến-thức* hiểu biết của mình vào đời sống cá nhân và phụng sự xã hội ‘*Tri hành hợp nhất*’ (nói và làm đi đôi với nhau.) Đó là một trong những điều kiện căn bản để trở thành một lãnh tụ anh-minh khi nhập-thế nhằm biến cải xã hội theo chiều hướng cấp-tiến. Giống như muốn xây một căn nhà trước hết phải dự trữ vật-liệu tốt rồi xây cất theo ý đã định. Phần còn lại, chúng ta thử xem Thánh Vương Chi Đạo là gì mà tiên sinh Lý Công Uẩn và các vua kế tiếp đã dùng sách lược này như ‘*khuôn vàng thước ngọc*’ để bảo quốc an dân.

Thánh Vương Chi Đạo:

Trong những lúc dân tình nghiệt ngã vì giới lãnh đạo vô tài bất chính, ca dao Việt Nam có những câu thâm thúy sau đây để bày tỏ sự phản đối của họ:

Người trên ở chẳng kỷ cương,

Cho nên kẻ dưới lập đảng mây mưa.

Hay là:

‘Thượng bất chính, hạ tắc loạn.’

Đó là một trong những lý do để Thánh Vương Chi Đạo ra đời. Sách lược quốc-trị này được xây dựng bằng những tinh hoa của triết lý Đông Phương. Có thể nói nó bao gồm một số tư tưởng thực dụng từ các sách lược quốc trị của các triết-gia vĩ đại như Khổng Tử, Lão Tử, Mạnh Tử, v.v. du nhập từ Trung Hoa, và Phật Thích Ca du nhập từ Ấn Độ. Chúng ta có thể xem nó tương tự như *hiển-pháp* bây giờ để giới lãnh đạo theo đó mà điều hành nguồn máy công quyền. Thánh Vương Chi Đạo (con đường sáng suốt cho giới lãnh đạo đi) là một triết lý quốc-trị thực dụng hay còn gọi là triết lý ‘*tri hành hợp nhất*’ của Khổng-Lão-Phật giáo. Hơn ai hết, các *vĩ-nhân* này đã nhận thức rằng nguyên nhân gây ra sự *xung-đột* giữa người và người hay *thảm-họa* và *rối-loạn* trong xã hội là do ‘*tri hành bất nhất*’ của con người hay giới lãnh đạo. Hơn nữa, một trong những mục đích của sách lược này là giới lãnh đạo phải lưu ý tích cực hơn đến quyền lợi người dân. Thế nên triết lý *dân-quyền* của Mạnh-Tử ‘*Dân vi quý, Quân vi khinh*’ (Dân là cao quý, còn Vua là thứ) cũng được lưu ý đến trong sách lược quốc trị

của họ Lý. Sau đây là các nhân tố chính trong sách lược quốc trị của Lý tiên sinh:

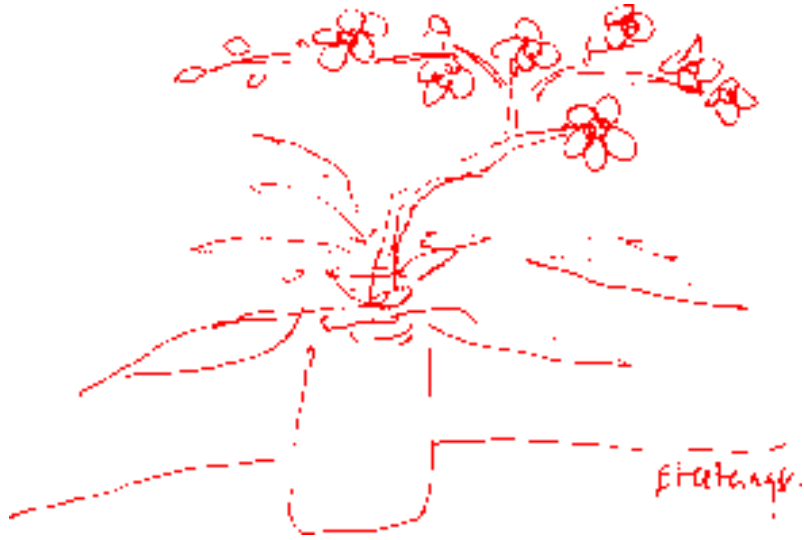
Sách Lược Quốc Trị của Khổng Tử:

Khổng-Tử (551-478 tr. TC) một triết gia tiên phong trong chính trị học ‘*nhân đạo chính vi đại*’ (trong đạo làm người, chính trị là lớn hơn hết.) Nghĩa *chính-trị* của Khổng-Tử là ‘*làm mọi việc cho minh-chánh lấy minh-chánh mà trị người (dân), nếu giới lãnh đạo làm như vậy thì dân nào dám nổi loạn.*’ Sách lược quốc trị của Khổng-Tử như là sự đáp-ứng thiết thực của một công dân yêu nước theo tinh thần ‘*quốc gia hưng vong thất phu hữu trách*’ cho bối cảnh chiến loạn giữa các chư-hầu và tiểu-quốc của Trung Hoa dưới thời Xuân-Thu Chiến-Quốc, vì họ đã thi nhau tranh giành đất đai và tạo thế lực chính-trị. Cho nên người ái quốc Khổng-Tử phải nhập-thế để tái lập hòa-bình và cải cách xã hội theo chiều hướng cấp-tiến. Ông đã thành công không ít trong sứ mạng này và được hậu thế tôn vinh là một *Vĩ-nhân* của hòa bình và trật tự thế giới thời bấy giờ. Theo thuyết nhập-thế của ông, để có một xã hội an bình và tiến bộ, con người phải có chí lập-thân và trước tiên là rèn luyện cho mình trở thành người *quân-tử* rồi hành-đạo (tham gia chính trị) theo tinh thần hưởng thượng trong khuôn khổ ‘*tu thân, trị quốc, bình thiên hạ.*’ Triết lý chính trị của ông là đào tạo và hướng dẫn con người trở về với cá tánh tự-nhiên ‘*nhân chi sơ tính bổn thiện*’ và khai triển ba nhân tố đặc thù như: *nhân* là thương người và đồng loại, *dũng* là can đảm trước hiểm nguy, *trí* là biết người biết ta để sống hòa đồng với mọi người một yếu tố khá quan trọng trong ba nhân-tố của loài người (loài vật thường không có nhân tố *trí-tuệ*). Theo Khổng-Tử, người *quân-tử* hay hay lãnh tụ xứng đáng, tối thiểu họ phải có ba phẩm chất kể trên, mới có thể gánh vác công việc ‘*an bang tế thế*’ một cách ‘*êm trong thuận ngoài*’.

Ngoài Khổng-Tử ra, một số tư tưởng khác cũng được thêu dệt vào Thánh Vương Chi Đạo mà chúng ta sẽ có dịp bàn qua:

Sách Lược Quốc Trị của Lão Tử:

Tục ngữ Việt Nam dùng những lời lẽ sau đây để cảnh tỉnh những ai ham danh-lợi:

*Cây cao thì gió càng lay,
Càng thêm danh vọng, càng dày gian truân.*

Hoặc nếu *tham-danh, tham-quyền* thường bị lỗ vốn, có lúc mất cả chì lẫn chài: *Mua danh ba vạn, bán danh ba đồng.*

Trong khi Khổng-Tử đưa ra chủ thuyết nhập-thế hữu-vi nhằm khuyến khích con người phải ‘thành-ý, chính-tâm, lập-thân và hành-đạo’ để trở thành người *quân-tử* canh tân xã hội rồi mới có ‘*quốc thái dân an*’. Cũng cùng một mục đích như vậy, nhưng Lão Tử chọn một con đường khác với chủ thuyết vô-vi ‘không-làm’ hay còn gọi là thuyết xuất-thế. Ông chủ trương rằng muốn giải quyết các tệ đoan hay tranh chấp trong xã hội, kẻ *tiểu-nhân* trong hàng ngũ lãnh đạo phải được hồi chánh về với đạo ‘vô-vi’, bởi vì họ ‘không-làm’ đạo tặc trên chính trường nữa, thì *tự-nhiên* hòa bình phải đến. Và từ đó con người sẽ sống thuận với *đạo-tâm* và *thiên-nhiên*. Cứu cánh của *vô-vi* là đào tạo con người trở thành *thánh-nhân* để phụng sự xã hội rồi tiến đến ‘*quốc thái dân an*’. Đây là hai luồng tư-tưởng ra đời cùng một lúc nhưng đối nghịch nhau trong việc mưu tìm một sách lược quốc trị để canh tân xã hội và *an bang tế thế*. Mặc dù có sự khác biệt như vậy, tuy nhiên hai ông Lão và Khổng rất hỗ tương với nhau trong việc tìm kiếm phương cách khả dĩ để chấm dứt chiến tranh và hận thù. Khổng Tử có lúc khâm

phục Lão Tử khi hai ông đàm đạo về triết lý quốc trị của họ ‘Ngô kim nhật kiến Lão Tử, kỳ do long hồ’ (Ngày mà ta yết kiến với Lão Tử, ta có cảm tưởng Ngài giống như một con rồng).

Lớn lên trong bối cảnh quốc biến, Lão Tử lúc nào cũng bận tâm và khắc khoải trong việc mưu tìm một giải pháp để kiến tạo hòa bình. Trong chiều hướng đó, Khổng Tử thì lo đào tạo lớp người quân-tử để gánh vác trách nhiệm canh tân xã hội, còn Lão Tử thì kêu gọi đám *tiểu-nhân* từ bỏ (xuất-thế) hàng ngũ lãnh đạo để về với *đạo-tâm* mà ‘ẩn tích mai danh’ xa rời môi trường tranh chấp, thủ đoạn, bóc lột, thối nát và tham quyền cố vị. Theo triết lý *vô-vi* của Lão Tử sách lược quốc trị của ông đã dùng để xây dựng một chính quyền trong đó giới lãnh đạo phải ‘tuyệt thánh bỏ trí, tuyệt nhân bỏ nghĩa’. Vì cái *trí* và cái *nghĩa* của kẻ lãnh đạo như con dao hai lưỡi nếu có *đạo-tâm* thì nó phục vụ cho quyền lợi dân tộc, bằng không thì *trí* và *nghĩa* sẽ khiến kẻ lãnh đạo trở nên xảo thuật gian manh, độc tài bất chính, luồn cúi, nịnh bợ, tiểu xảo, phe nhóm, v.v... Sách lược quốc trị vô-vi còn chủ trương giới hạn quyền lực của giới lãnh đạo để ngăn ngừa tình trạng *bạo-quyền* dẫn đến độc tài, và *lạm-quyền* dẫn đến hối-lộ thối nát hủy hoại công quỹ quốc gia. Nếu có một chính quyền lãnh-mạnh như vậy thì nhân

dân mới tự do sống theo *đạo-tâm* và hòa đồng với *thiên-nhiên* mà không lo sưu cao thuế nặng, tuân hành luật pháp khắc khe vô lý.

Tóm lại, có thể nói không ai hiểu nhiều về mặt-trái của giới lãnh đạo bất tài cho bằng Lão Tử cả. Bên ngoài thì nói yêu nước hô hào nhân dân đứng lên chống ngoại xâm để quốc để mang lại độc-lập tự-do hạnh-phúc chứ sự thực là những lời gian trá my dân để rồi tất cả đều mang tội phản quốc. Lịch sử chúng ta trong vòng một thế kỷ nay có rất nhiều kẻ *tiểu-nhân* như vậy. Triết lý *vô-vi* của Lão Tử ra đời nhằm 2 mục đích: (a) Đào tạo con người thành thánh-nhân vì bản chất của thánh nhân là *hiếu* nhưng *khìem-tốn*, *biết* nhưng không *tự-cao*, *tài* nhưng không *khoe-khoang*, quý tính mệnh hơn hư-danh (hữu danh vô thực), *phẩm-cách* hơn *nghi-lễ* bề ngoài (thùng rỗng kêu to) và (b) một sách lược quốc trị đơn giản nhẹ nhàng nhưng thâm thúy. Từ đó, triết lý quốc trị vô-vi tự nó tạo nên một sức mạnh và hấp dẫn quần chúng ‘hữu xạ tự nhiên hương’ một cách *tự-nhiên* mà không dùng xảo thuật thủ đoạn để áp đảo hay cưỡng bách; và dùng *đạo-tâm* để giải quyết các thế lực đối nghịch theo tinh thần ‘nhu thắng cương, nhược thắng cường’. Thế nên, muốn có một sách lược quốc trị toàn diện, ít nhất phải có hai luồng tư tưởng kể trên để có thể cân bằng và dung hòa hai thái cực *thiện* và *ác*, *quân tử* và *tiểu nhân* trong xã hội, giống như ngày và đêm, âm và dương, nam và nữ trong vũ trụ vậy.

Lão Tử (570-490 tr. TC), ra đời cùng thời với Phật Thích Ca, và trước Khổng Tử độ 20 năm, trong thời đại-loạn của Xuân-Thu Chiến Quốc, cũng là lúc mà ‘*trào lưu tư tưởng*’ phát sinh rầm rộ nhất trong lịch sử loài người. Phải chăng vì tang thương nghiệt ngã, vì áp bức bất công mà con người phải nghĩ cách cứu nguy cho mình và nhân loại?

Sách Lược Quốc Trị của Phật Thích Ca:

Từ ngàn xưa, bản chất của người Việt Nam là thích sống theo luân thường đạo lý, tu thân tích đức cho mình và đời sau là món ăn tinh thần của dân tộc: *Cứ trong nghĩa lý luân thường,
Làm người phải giữ kỷ cương mới mau,*

*Đừng cây khỏe, chớ khoe giàu,
Trời kia còn đó, trên đầu còn kinh.*

Phật giáo du nhập vào Việt Nam khoảng 200-300 tr. TC. Tinh hoa của Phật giáo là thuyết Tứ Diệu Đế (bốn Chân Lý để sống viên-mãn) gồm có: (1) Khổ đế: quan niệm về nghiệp báo khiến nhân loại bị mê hoặc trong luân hồi bể khổ; (2) Diệt đế: cách diệt nghiệp báo để thoát khỏi vòng luân hồi mà đạt đến niết bàn; (3) Nhân đế: biết nguyên nhân của nghiệp báo để tu học được hiệu quả; và (4) Đạo đế: đưa ra Bát Chánh đạo để phá tan cõi vô minh (sự ngu muội) gồm có *Chánh-kiến* (tu hành chân chính), *Chánh-tư-duy* (suy nghĩ chân chính), *Chánh-ngữ* (lời nói chân chính), *Chánh-nghiệp* (hành động chân chính), *Chánh-mệnh* (sống chân chính), *Chánh-tinh-tấn* (sáng tạo chân chính), *Chánh-niệm* (tưởng niệm chân chính), và *Chánh-định* (suy xét chân chính.) Trong 4 chân-lý sống của Phật, có Đạo đế được áp dụng nhiều nhất trong sách lược quốc-trị nhằm đào tạo giới lãnh đạo trong thời Hậu-Lý.

Chủ thuyết nhập thế của Phật giáo Đại thừa là đào tạo Phật tử tinh tấn để trở thành lãnh tụ quốc gia tinh tấn, Lý Công Uẩn là một ví dụ điển hình. Một lãnh tụ tinh tấn đòi hỏi có khả năng '*nội thánh, ngoại vương chi đạo*' đó là 'sáng suốt trong nội giới và chủ động ở ngoại giới'. Muốn làm chủ được *nội-giới* từ vua xuống dân, lãnh tụ ít ra phải am tường về Đạo đế hay Bát Chánh đạo kể trên. Theo đó, người lãnh tụ phải làm gương trong mọi lãnh vực để dân noi theo, lưu tâm đến quyền lợi và yêu thương dân. Về lãnh vực liên đới từ trong ra ngoài hay từ quân thần đến lân bang người lãnh tụ phải am tường triết lý Lục-Hòa của nhà Phật, đó là sáu nguyên tắc tương hòa tương kính để đoàn kết dân tộc và xây dựng hòa bình gồm có: (a) Thân Hòa Đồng Trụ: ta sống với nhau một cách tương kính và hòa thuận, bỏ qua mọi nghi kỵ hay tị hiềm; (b) Ý Hòa Đồng Duyệt: thảo luận và trao đổi ý kiến trong tinh thần xây dựng để rút tủa cái hay trong sáng kiến; (c) Khẩu Hòa Vô Tranh: Bàn luận một cách thành thật, tương kính, dịu dàng, không ác ngôn nghịch ngữ, không đá kích cá nhân; (d) Lợi Hòa Đồng Quân: không ích kỷ, chia

sẻ quyền lợi công bằng, không độc quyền thành quả; (e) Giới Hòa Đồng Tu: tu thân và giữ gìn giới luật, sống trong kỷ cương của giới luật; và (f) Kiến Hòa Đồng Giải: ý kiến khác biệt phải được thảo luận và phân tích trong tinh thần xây dựng và tương kính.

Tóm lại, Khổng Tử chủ trương hữu-vi, Lão Tử chủ trương vô-vi, thì Phật Thích Ca lại chủ trương dung hòa cả hai tư tưởng đó. Phật nói '*Sắc bất dị không, không bất dị sắc*' (Sắc tức thị không, không tức thị sắc) có nghĩa là 'trong cái đúng có cái sai, và ngược lại' nó tùy theo hoàn cảnh và sự suy luận từng cá nhân, cái gì cũng có thể đúng và sai. Theo tư tưởng này, người lãnh tụ quốc gia phải có khả năng suy diễn và dung hòa các thế lực đối lập để đạt đến một giải pháp *trung-dung* theo tinh thần *Lục-Hòa*.

Chủ thuyết Phật giáo trong Thánh Vương Chi Đạo là hướng dẫn giới lãnh đạo đạt được minh ý để công việc quốc thống hành xử một cách sáng suốt theo tinh thần '*Nhất thiết duy tâm tạo*' (mọi sự việc đều từ tâm mà ra). Thật vậy, nếu chúng ta có minh vương lãnh tụ quốc gia sáng suốt, thì sẽ có minh quốc tức quốc thái dân an.

Phật Thích Ca (560-480 tr. TC) ra đời cùng thời với Lão Tử và Khổng Tử, tại thành Già Tỉ La miền Bắc Ấn Độ, trong một gia đình quý-tộc.

Kết Luận:

Mặc dầu chiến tranh đã chấm dứt trên 22 năm, nhưng Việt Nam vẫn còn là một đề tài nóng bỏng cho riêng chúng ta và các chính quốc. Khung cửa thế kỷ 21 đang chào đón Việt Nam, với một niềm hân hoan rằng quốc gia sẽ thay đổi từ *họa* đến *phúc*:

*Trời thu vừa gặp tiết lạnh,
Muôn dân yên khỏe thái bình câu ca.
Muốn cho yên nước yên nhà,
Một là đặc hiếu, hai là đặc trung.
Trong bốn nghiệp ra công gắng sức,
Đường nghĩa phương ta phải khuyên con.*

(Ca dao Việt Nam)

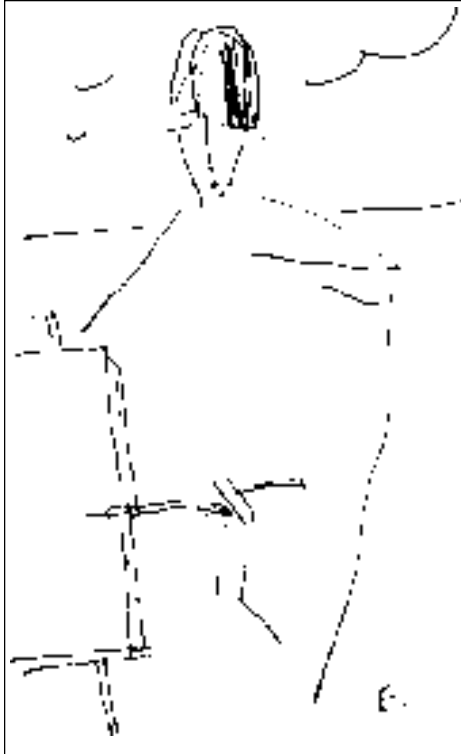
Trong suốt chiều dài lịch sử, dân tộc Việt Nam đã trải qua bao phen vinh hiển và tang tóc. Cái vinh thì ít nhưng cái tang tóc thì nhiều. Nhất là trong thời cận đại của thế kỷ 20, dân tộc đã bị đảo điên thê thảm. Qua đề tài Luận Cổ Suy Kim,

điều hiển nhiên là chúng ta không thể áp dụng toàn diện mô hình Thánh Vương Chi Đạo của nhà Hậu-Lý để xây dựng một cơ chế chính trị mới thay thế cơ chế bạo quyền hiện tại. Nhưng mục đích chính là chúng ta có thể rút tủa một số kinh nghiệm từ bài học của Lý Công Uẩn về tài năng thanh-lọc những tư tưởng và triết lý du nhập từ bên ngoài vào thời đó. Vì các triết lý này có tính chất hòa đồng với đặc thù của truyền thống, thực dụng, tiến bộ, và thích hợp với khát vọng khai phóng và canh tân nước nhà. Hy vọng một phần của sách lược gan-lọc này sẽ là hướng đi cho giới lãnh đạo sáng suốt tương lai. Cho đến bây giờ, chúng ta rất hãnh diện về một đặc thù văn hóa dân tộc: đó là chúng ta có vay mượn và học hỏi từ bên ngoài (văn minh Đông và Tây) tuy vậy quốc hồn quốc túy và sắc thái tinh hoa cố hữu của dân tộc vẫn được duy trì trọn vẹn mà không bị lệ thuộc, đồng hóa hay mất gốc. Ngược lại, nếu tư tưởng ngoại lai nào làm xáo trộn trật tự xã hội, tiêu diệt bản chất đặc thù của văn hóa và đi ngược lại quyền lợi quốc gia dân tộc ắt phải bị đào thải bất cứ giá nào. Hiện trạng tan rã của chủ nghĩa Cộng Sản là một ví dụ điển hình. Đó là tinh thần bất khuất của dân tộc Việt Nam không dễ bị đồng hóa bởi tư tưởng bất chính không cần biết từ ai gây nên hay dưới hình thức nào. Tất cả chúng ta, đặc biệt là giới lãnh đạo sáng suốt phải tiếp tục bảo vệ nuôi dưỡng và phát huy tinh thần này song song với tiến trình cứu nước và canh tân toàn diện.

Nhưng muốn canh tân quốc gia, chúng ta phải hồi sinh tinh thần dân tộc trước. Đó là một sứ mệnh khá quan trọng mà giới lãnh đạo đặc biệt lưu ý. Chúng ta phải thành thực chấp nhận tinh thần dân tộc Việt Nam đang bị sa sút trầm trọng nếu không muốn nói là tê liệt và bại hoại. Điều này cũng dễ hiểu vì dân tộc bị dồn ép và tổn thương quá nặng bởi hai mãnh lực chiến tranh và ý thức hệ Cộng sản và Tư bản. Thêm vào đó, thiên tai tiếp diễn triền miên vì khí hậu và địa dư bất lợi.

Để đổi từ *họa* sang *phúc*, chúng ta phải nhắc đến Hàn Phi, một triết gia nổi tiếng từng xác định '*Thời thế thay đổi mà phép trị dân không thay đổi thì sẽ loạn*'.

Muốn vậy, chuyện đầu tiên là phải chấn hưng tinh thần dân tộc. Có hai phương cách: (1) Xây dựng một tinh thần hoàn toàn mới theo đó các đặc thù và văn hóa dân tộc bị thay thế bởi các tư tưởng quá khích cực đoan; hay là (2) Xây dựng một tinh thần dân tộc hòa đồng với hai nền văn minh

Đông phương và Tây phương.

Chủ trương thứ nhất chắc chắn thất bại. Thật vậy, chủ thuyết Cộng Sản du nhập vào Việt Nam kể từ 1930 gây nên thảm họa hiện tại. Điều này đủ để chứng minh phương cách này bị nhân dân từ chối và đào thải một cách quyết liệt.

Phương cách thứ hai là sự tổng hợp của hai nền văn minh Đông và Tây. Giải pháp này có nhiều cơ hội thành công vì các lý do: Thứ nhất là người Việt Nam tiếp tục duy trì văn hóa, phong tục và đặc thù dân tộc đang có. Thứ nhì là xã hội không bị xáo trộn vì không cần phải trải qua những thời kỳ tẩy não, thanh trừng hay cách mạng đẫm máu để dồn ép tư tưởng không quen thuộc vào tiềm thức tự nhiên của con người. Thứ ba là khai phóng tinh thần dân tộc với các tư tưởng tiến bộ hướng về quyền lợi người dân như: tự-do, dân quyền, dân chủ, dân sinh, pháp trị, tín ngưỡng, v.v. Tất cả các

tư tưởng tiến bộ ngoại nhập đều được thanh lọc và điều kiện hóa nếu cần và được quốc dân phê chuẩn. Thật ra, bằng phương pháp thứ hai, chúng ta chỉ cập nhật hóa các tư tưởng khá quen thuộc này. Có điều là trong quá khứ chúng ta bỏ lỡ hay chưa có cơ hội áp dụng nó mà thôi. Phương cách này phải cần một cơ cấu chính quyền do dân chọn lựa, đó là một cơ chế Dân Chủ Pháp Trị, và nhân dân sẽ trực tiếp kiểm soát giới lãnh đạo bằng lá phiếu của họ.

Trước mắt của những ai còn hướng về quê hương, thì bối cảnh Việt Nam bây giờ là một bài toán vô cùng phức tạp chứa nhiều đáp số cho các vấn đề nan-giải như: (1) Văn minh Đông phương chú trọng nhiều về đức dục, nặng về lý thuyết, nhưng thiếu cơ chế chính trị thực dụng; ngược lại (2) văn minh Tây phương, nếu được thanh lọc, phải có thời gian để hòa nhập, vì nền văn minh này chú trọng thực dụng mà xem thường đức dục; (3) tiềm lực quốc gia đang bị sử dụng bừa bãi, phung phí; (4) thiên tai vì địa dư bất lợi; (5) văn hóa và dân trí đang bị đầu độc lạc hướng; (6) trật tự xã hội đang ở thế bị trị thay vì tự trị; (6) sự đe dọa lãnh thổ và chủ quyền từ *tham-quốc* Trung Cộng; (7) tinh thần dân tộc bị giao động sa sút làm mất niềm tin vào sức mạnh và tiềm năng bất khuất của dân tộc. Có thể nói, sự thành bại của công cuộc hưng quốc tùy thuộc khá nhiều vào đáp số cuối cùng đó là sự hồi sinh tinh thần dân tộc, một yếu tố then chốt trong cuộc cách mạng toàn diện để bắt đầu cho một kỷ- nguyên mới từ năm 2000.

Đó là những cản trở trầm trọng đã và đang dồn ép dân tộc vào cái thế lạc hậu, nghèo đói quẩn quại chịu đựng cả chiều dài của thế kỷ 20 mà chưa tìm ra lối thoát:

Quê tôi nghèo lắm ai ơi,

Mùa đông thiếu áo, mùa hè thiếu ăn.

Với tinh thần bất-khuất sẵn có và sự đồng lòng của chúng ta với tâm niệm '*Tận nhân lực tri thiên mạng*' thì '*hết con bĩ cực tới hồi thái lai*' sẽ được tái tạo trên quê-hương, vì lịch sử đã nhiều lần chứng minh '*Dân muốn là trời muốn*'.

Ngoài Thánh Vương Chi Đạo, chúng ta còn có 'Bình Thư Yếu Lược' của Hương Đạo vương Trần Quốc Tuấn nói

về binh-lược đại thắng quân Nguyên (1285), và Bình Định vương Lê Lợi nói về chiến-thuật đại thắng quân Minh v.v là những oanh liệt của lịch sử dân tộc mà chúng ta phải tự hào và noi gương.

Để chia tay, sau đây là một phần của bài *hịch* khi Lê Lợi thống lĩnh sơn hà, Ngài để lại cho hậu thế một áng-văn chính-trị bất hủ bằng ngòi bút ái quốc của tiên sinh Nguyễn Trãi trong kiệt-tác Bình Ngô Đại Cáo (1427):

'Non nước cõi bờ đã khác,

Bắc Nam phong tục vẫn riêng,

Cơ đồ gầy dựng trải Triệu, Đinh, Lý, Trần,

Để bá tranh hùng cùng Hán, Đường, Nguyên, Tống.

Tuy mạnh, yếu từng khi có khác,

Nhưng hào kiệt chẳng thuở nào không.

Cho nên:

Lấy đại-nghĩa mà thắng được hung tàn,

Lấy chí-nhân mà đè được cường bạo.'

(Nguyễn Trãi, Bình Ngô Đại Cáo)

Và bây giờ:

'Bất-khuất tiên-nhân là thế,

Mạnh sức, yếu chước ở đâu?

Tại sao ta không dùng đến nó!

Để xứng danh là con cháu Tiên-Rồng.

Mới thật tình mến dân yêu nước.

Đó là 'Luận Cổ Suy Kim' vậy!

Sỹ Nguyên, sáng lập viên

'Tia Sáng Việt Nam, Năm 2000'

Chú thích:

(1) Trước đó là thời *tiền-sử* độ 300,000 năm

(2) Kỷ nguyên Thiên Chúa, tính từ năm Chúa Jesus giáng sinh. Trước Thiên Chúa viết tắt là (tr. TC)

(3) Nhà Hậu-Lý (1010-1225 TC) từ Lý Thái Tổ đến Lý Chiêu Hoàng. Trước đó có nhà Tiền-Lý, tức Lý Bôn (544-602 TC).

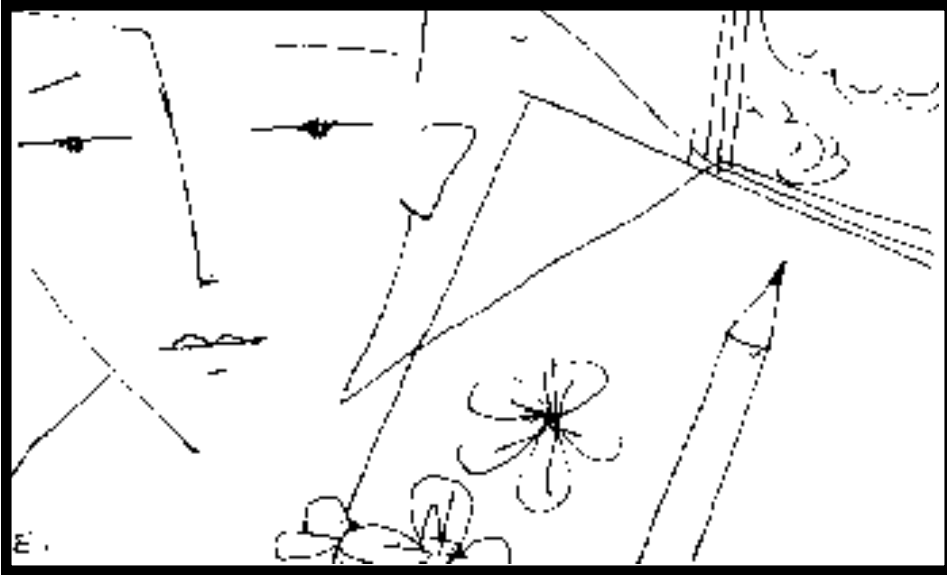
(4) Nhà Tiền-Lê (980-1009 TC) từ Lê Đại Hành đến Lê Long Đĩnh (Ngọa Triều), sau đó có nhà Hậu-Lê (1428-1527 TC) tức là Lê Thái Tổ (Lê Lợi)

(5) *Đại-Trượng-phu* hay *đại-nhân*, người *quân-tử* có ích cho xã hội

(6) Mạnh Tử: cha đẻ của chủ thuyết *dân-quyền* (sinh 372 tr. TC)

(7) Vua Ngọa Triều là vua hay nằm trong khi nghị triều.

GỬI NHỎ... tâm sự đầu năm

Nhỏ,

Một năm nữa lại sắp sửa trôi qua, và ta sắp sửa ăn thêm cái Tết thứ mười ở nơi đất khách rồi đó. Nhỏ nghĩ coi, mười năm rồi, ta không được thấy những cánh én báo Xuân, hoặc những nụ mai vàng nhú nở chào đón nàng Xuân. Cũng hơn mười năm, ta không có cơ hội được nghe những tiếng pháo lẹt đẹt mời gọi nàng Xuân, hoặc thức trắng đêm trò chuyện bên bếp hồng của lò bánh chưng. Ở đây có lẽ ta đã bị mất đi cái xuân nào, cái nôn nao mong đợi Tết đến. Phải chăng ta đã bị “thực tế hóa”, hay “hợp thức hóa”, hoặc “đồng hóa” rồi chăng?

Nhỏ ơi, nhắc tới “đồng hóa”, ta thấy người bản xứ ở đây có một phong tục rất là hay để đón chào một năm mới; người ta gọi nó là “Nghị Quyết Đầu Năm” — New Year Resolution. Trong những ngày còn lại của năm cũ, người ta xét lại con người của mình trong suốt năm qua và coi xem con người mình có nên thay đổi để làm con người của mình trong năm mới. Ta nghĩ người Việt mình cũng có những phong tục tương tự những có lẽ hơi trừu tượng và không có cụ thể như người bản xứ ở đây. Nói ra đây, ta muốn nhỏ giúp ta giữ những “Nghị Quyết Đầu Năm”.

Nhỏ biết không, tuy sinh sống ở nơi

đất khách và đã nhận nơi đây làm quê hương thứ hai, những người trẻ VN vẫn luôn luôn cố gắng giữ gìn truyền thống dân tộc, nhất là những ngày lễ Tết cổ truyền. Bắt đầu từ năm qua, một số anh chị em trẻ ở đây đón Tết bằng cách lo tổ chức Hội Chợ Tết... nào là họp hành, tập dợt, thảo kế hoạch, làm thơ, viết văn... ôi thôi đủ món ăn chơi. Vui thì cũng rất là vui, tuy nhiên phải lo rất là nhiều chuyện. Tết càng gần kề, sự lo âu càng chất chồng; lo cho chương trình văn nghệ, lo tài chánh chi thu, lo quảng cáo thông tin cho cộng đồng, lo in ấn báo Xuân... lo tương bằng khói lửa luôn đó. Được dịp sinh hoạt chung, ta thấu hiểu được sự hy sinh, lòng nhiệt tâm, và tình ý của những anh chị em trong ban tổ chức. Nếu Nhỏ là ta, chắc nhỏ cũng phải thán phục vì sự hy sinh thời giờ, công sức, và tài của mà họ đã bỏ ra để đem lại niềm vui của ngày Tết cho đồng hương người Việt, đồng thời giới thiệu cái hay vẻ đẹp của dân tộc Việt Nam tới người bản xứ.

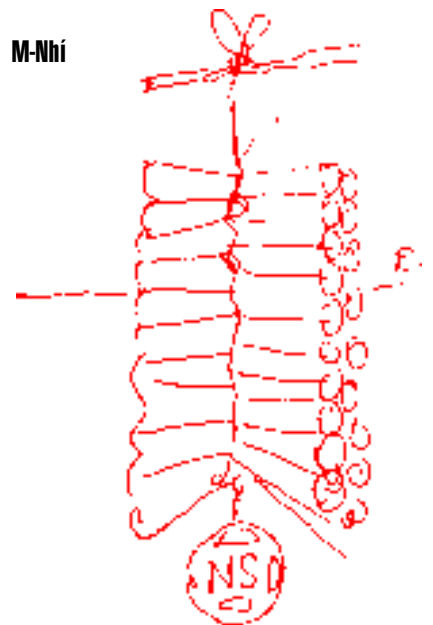
Nhưng nhỏ ơi, ta cảm thấy còn có rất nhiều anh chị em khác với rất nhiều khả năng, chuyên môn, và tài trí. Những người này đang còn khiêm nhường và e dè chưa chịu khoe tài sức của mình. Nhỏ thử nghĩ coi, nếu tất cả mọi người chịu đứng ra đóng góp tài năng và sức lực thì

không khí của những ngày Tết sẽ vui tới chừng nào. Nói cho nhỏ nghe nhe, ước nguyện đầu năm của ta là mong sao tất cả các anh chị em già trẻ lớn bé cùng hợp tác với nhau tổ chức những hội chợ Tết thật qui mô, thật đặc sắc, thật vui nhộn để chúng ta hãnh diện khoe khoang những cái vẻ đẹp dân tộc của người Việt Nam chúng ta, và để con cháu chúng ta sau này luôn hiểu biết, hãnh diện, và tự hào về giòng máu Tiên Rồng chảy suốt trong thể xác cũng như tâm trí của chúng ta. Ta hy vọng nhỏ không nghĩ ta vẽ vời xa thực tế. Ta nghĩ việc đó có thể xảy ra, bởi vì chúng ta cùng làm một việc với một mục đích thì tại sao lại không hợp tác với nhau chứ? Châm ngôn có nói, “Nếu bạn nghĩ được, bạn sẽ nói được. Nếu bạn nói được, bạn sẽ viết được. Nếu bạn viết được, bạn sẽ làm được.”

Chúc nhỏ một năm mới an lành, vui vẻ, và hạnh phúc. Chúc nhỏ gặt hái được nhiều thành quả trong năm nay, và giữ được những nghị quyết đầu năm của nhỏ. Nhỏ phải nhớ giúp ta nữa nhe.

Mến,

M-Nhí

NGỌC NGÂN

Ý nghĩa lớn trong những việc làm nhỏ

Mỗi chủ nhật hàng tuần từ 10 giờ sáng đến 12 giờ trưa. Ghé tòa soạn Non Sông, bạn sẽ “hot” lây với không khí làm việc rộn ràng của anh chị em trong Ban Biên Tập. Gặp gỡ với nhau mỗi sáng Chủ Nhật, sau khi suốt cả tuần lo làm, lo học... Từ chủ nhiệm, chủ bút, đến các ban Kỹ Thuật, Quảng Cáo, Layout... thôi thì cứ rối cả lên để trao đổi công việc với nhau cho kịp các số báo. Tương phản với những trái tim sôi nổi ấy, Ngọc Ngân cô thư ký được xem như cô gái ít nói, trầm lặng nhất. Giọng nói thanh, nhỏ nhẹ. Nụ cười hiền hòa. Phong thái khoan thai, dịu dàng như một cô mèo nhỏ. Ngọc Ngân dễ tạo được sự cảm mến của mọi người.

Ngọc Ngân đến với Non Sông vào tháng 5 năm 1996, là thư ký của tạp chí Non Sông, cô luôn theo sát những buổi họp... liên miên mỗi tuần của Ban Biên Tập! Thế nhưng, theo chúng tôi được biết, công việc thường xuyên của cô là lo về phần kế toán cho tạp chí Non Sông, ngoài ra cô còn giúp cho Ban Biên Tập đánh bài vở và tôi được biết đây cũng là phần chiếm nhiều thời gian nhất của cô. Mỗi khi nhận bài giao lại từ cô, anh chủ bút rất hài lòng và an tâm. Một điểm son khác: Ngọc Ngân bao giờ cũng giao bài sớm hoặc đúng hạn, để các biên tập viên có thời gian kiểm và sửa bài.

Ngọc Ngân là vậy. Luôn nhẹ nhàng. Trầm lặng làm tròn những việc được giao với một tinh thần trách nhiệm cao. Khi biết chúng tôi viết bài này, Ngân gọi và bên lên nói: “... Việc em làm, có gì đáng kể đâu anh!”, và cô cho biết sinh hoạt chung là một niềm vui và đó là những giờ giải trí của cô sau những ngày học mệt mỏi. Sự khiêm tốn và tinh thần

hăng say làm việc của cô làm chúng tôi cảm động. Việc làm nào cũng vậy, dù nhỏ, nhưng nếu làm với một tinh thần nghiêm túc, trách nhiệm... đều có một ý nghĩa lớn.

Với những đức tính tốt của mình, chúng tôi tin chắc, Ngọc Ngân sẽ làm được những việc làm lớn, quan trọng hơn trong đời sống của cô.

Hiện nay cô là sinh viên của trường California State University tại Fullerton, California, theo học về ngành Kinh Doanh. Ước vọng trong tương lai của cô là sẽ trở thành một người thành công trong kinh doanh.

Xin trân trọng viết về Ngọc Ngân, một thành viên của Non Sông và những việc làm “nhỏ”, như lời nói khiêm tốn của cô với bạn đọc.

Nguyễn Vũ (TCNS)

CÓ NGÀY

Tuấn Nguyễn

Tư Dân ở làng học dốt, ham chơi, hay ba hoa chích chòe. Gia đình đủ ăn, anh em đông, cha mẹ thường la rầy Tư Dân về các thói hư tật xấu. Vì thế một hôm Tư Dân hùng hồn tuyên bố bỏ nhà lập nghiệp phương xa, không cần cha mẹ đồng ý. Tư Dân để lại sau lưng nhiều câu hứa hẹn bắt đầu bằng hai chữ: có ngày...

Ngày Tết, làng quê Việt Nam, các gánh hát cải lương nhỏ được gọi nô nê na gánh Bầu Tèo thường đóng đô ở ngôi đình chính trong làng, tổ chức trình diễn nhiều đêm, trước giúp vui sau hốt bạc. Năm đó là năm tuổi của Tư Dân, năm con Hồ. Tư Dân về nhà sau một thời gian dài xa cách. Bề ngoài trông bảnh bao, diện mạo tươi tỉnh và chào mừng gia đình bằng lời mời cả nhà đi xem cải lương tối nay với sự ngạc nhiên hân hoan của cha mẹ; Tư Dân đã lập nghiệp ở gánh hát và có tên tuổi rất ư cải lương như anh nói: có ngày...

Đêm đó diễn tuồng Võ Tòng đả hổ, gia đình Tư Dân háo hức theo dõi dù tuồng này hầu như năm nào, gánh nào cũng hát tại đình. Ở làng mỗi năm Tết đến chỉ có cách giải trí lành mạnh duy nhất không nhằm chán là coi hát bội và cải lương dù tuồng tích cũ rích, diễn viên không điều luyện. Võ tuồng diễn gần hết vẫn không thấy Tư Dân xuất hiện trên sân khấu; cả nhà thắc thỏm cho đến lúc hạ màn. Dân làng vui vẻ bàn tán kéo nhau ra về, trong không khí náo nhiệt Tư Dân có mặt trước hàng loạt câu hỏi của cha mẹ, anh em. Với bản tính cố hữu Tư Dân trả lời hết sức nghiêm trang có phần hãnh diện rằng vai anh đóng rất quan trọng tương đương với kếp chánh tức vai Võ Tòng. Nếu thiếu anh vở diễn sẽ thất bại. Các câu hỏi lại dồn dập tấn công; Tư Dân nhấn mạnh từng tiếng: “Tôi thấy cả nhà say sưa thưởng thức, tôi có sức diễn, gẫm rống thật lớn, vùng vẫy dữ dội, trong vai con cọp, tôi đóng đạt đến độ ông bầu phải thưởng thêm tiền và khen ngợi hết lời. Ba má thấy không, có ngày...!?”

Một ngày nào...

Lăn, cứ để lăn

cho tròn giọt uất ức

Uớt, có đủ thấm

những rạn nứt trong lòng người?...

Để một chiều nào ta chợt thấy cô đơn

thoáng ngỡ ngàng, tay ôm vai

rồi bật khóc

Sương xuống dần

gió vẫn lùa đan rối tóc

Ngồi một mình trong viễn tưởng. Một đôi giày

xưa cứ chập chờn. Cho ký ức

như rên lên lời chịu tội

của một ngày...

Đến, với nhiệt tình

Đi, sao trốn chạy?

Lời hứa nào rồi cũng vậy — chết — thành thơ

Ồ! Áo giác cứ miên man, dật dờ

Giọt,

từng giọt

ru cho đêm say — tỉnh mộng.

Cỏ Tím (UCI)

Xuân Đợi

Thêm một lần xuân đến

Thêm một nỗi buồn vương

Gió xuân buồn vơi vợi

Trời xuân lạnh thê lương

Nhớ khi xưa xuân gọi

Hoa xuân rạng muôn phương

Mọi người vui đón tết

Pháo vang rộn khắp đường

Đàn trẻ thơ hớn hờ

Hương xuân ngập phố phường

Bướm hoa vào mùa hẹn

Xuân chan chứa yêu thương

Hôm nay trên viễn xứ

Xuân bờ ngõ bên đường

Vì mấy ai tha thiết

Đón xuân ở tha hương

Xuân ơi buồn chẳng nhĩ?

Cho kiếp sống vô thường!

Hẹn mùa sau xuân nhé

Trên quê mẹ thân thương

Bao người con đất Việt

Đón em khắp phố phường

Thái bình vui xuân mới

Trên Tổ Quốc thân thương!!!

Trọng Thức

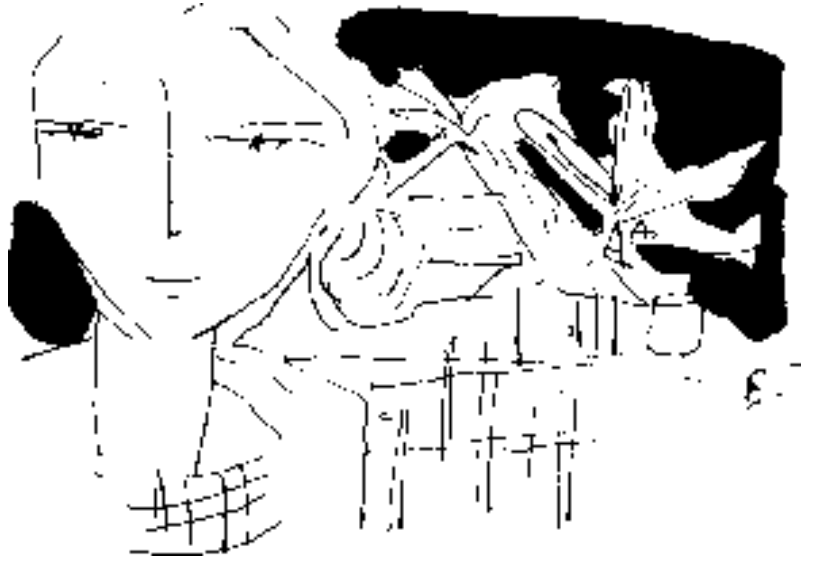
*Xuân đến cho lòng vương nỗi nhớ
Tình người, tình bạn, tình quê hương
Mong sao sớm ngày về thăm lại
Cho lòng xóa nỗi niềm nhớ thương.*
(Thân tặng những người Việt tha hương)

Mùa xuân đi lại đến. Thấm thoát đã chín mùa xuân lặng lẽ trôi qua theo dòng thời gian. Thoáng chốc cũng đã chín mùa xuân tôi chưa được một lần về thăm quê Mẹ, chưa một lần ôm Mẹ, chưa một lần thăm lại bà con, thầy cô, bạn bè, và cũng chưa một lần tìm lại được cảnh đầm ấm của tình gia đình mỗi khi xuân về.

Cứ mỗi năm xuân về trên xứ người, đối với tôi là một nỗi u buồn to lớn, sự thiếu vắng tình đầm ấm của gia đình. Và cứ thế chín năm dài đằng đẵng trôi qua, tôi đã tốt nghiệp trung học và cả đại học. Tôi đã chờ, chờ mãi cho đến ngày tôi ra trường để có thể về thăm lại một lần quê Mẹ yêu dấu.

... Sau khi sắp hành lý vào va-li, tôi đã vội đi ngủ sớm, chuẩn bị cuộc hành trình dài mười mấy tiếng đồng hồ. Lòng tôi lúc nào cũng nao nao, rạo rức, mong sao thời gian trôi qua thật nhanh. Lúc này kim đồng hồ như chạy thật chậm. Từng giờ, từng phút, từng giây đối với tôi là cả một sự mong mỏi. Chưa kịp để đồng hồ reo đánh thức, tôi đã vội dậy để kiểm lại những giấy tờ cần thiết cho kịp chuyến bay 7 giờ sáng. Quang cảnh phi trường lúc này càng làm tôi thêm nôn nao khi có khá nhiều người Việt cũng về quê hương ăn Tết như tôi.

Suốt 16 tiếng đồng hồ trên máy bay, tôi mệt lả cả người nhưng tâm hồn thì lại vui mừng, mong sao cho sớm đến nơi để tôi có thể gặp lại người Mẹ kính yêu, và cả những người thân mà tôi đã xa cách chín năm nay. Phút giây vui mừng nhất cũng đã đến khi cô tiếp viên báo máy bay đang đáp xuống phi trường Tân Sơn Nhất. Bước xuống máy bay, tôi đã mất hết 2 tiếng đồng hồ để làm thủ tục và kiểm tra hành lý. Ra khỏi cổng, từ xa xa tôi đã thấy bóng dáng của Mẹ thân yêu đang vẫy tay chào đón. Ôi! Phút giây vui mừng này tôi không thể nào diễn tả nổi, sự vui mừng trong tôi khi được ôm người Mẹ kính yêu đã xa cách bấy lâu nay, và nhất là được Mẹ ôm trong vòng tay triu mến. Bàn tay gầy còm nhỏ nhoi

XUÂN quê mẹ

của Mẹ thật là ấm áp và bao la. Tôi đã khóc và khóc thật nhiều trong sự vui mừng hạnh phúc của sự sum vầy gia đình, và cho nỗi lòng của một người con xa xứ khi về thăm lại quê hương.

Không khí mùa xuân lại một lần nữa trở về, chỉ còn ba ngày nữa là bước sang xuân Đinh Sửu. Mọi người ai nấy cũng bận rộn trong việc mua sắm, phố xá tấp nập người đi mua sắm, những gian hàng bánh mứt Tết thì khắp mọi nơi. Ai nấy đều hớn hỏ vui mừng chuẩn bị đón một năm mới. Trước sân nhà tôi thì cũng không kém phần nhộn nhịp của những người bán hoa, họ bán đủ loại hoa, nào là hoa đào, hoa mai, cúc vàng, hoa chuối pháo, và những cây kiểng trông thật đẹp mắt. Tôi cũng theo Mẹ và mấy dì đi sắm Tết, nào là mua thịt mỡ để chuẩn bị cho nồi thịt kho nước dừa, nào là trà, bánh mứt, dưa hấu, bưởi, một cây mai vàng và thêm mấy chậu hoa kiểng. Tôi cũng đã phụ ông bà Nội gói những đòn bánh tét, những cái bánh chưng để cúng ông bà và làm quà biếu cho bà con và bạn bè.

Đêm giao thừa, không khí thật là đầm ấm, cả gia đình tôi đã quây quần chuẩn bị mọi thứ để cúng Trời Phật và rước Ông Bà Tổ Tiên. Mọi người đều

hớn hỏ và vui mừng. Dì Tư thì lo trưng mâm ngũ quả với mãng cầu, dừa, đu đủ, xoài, và một cành sung, sao cho đúng câu châm ngôn của Việt Nam ta: “Cầu vừa đủ xài rồi sung túc”. Bác Tám thì lo mài mực viết những câu đối để treo trên cây mai vàng, mong sao cho một năm mới đầy phúc lành cho gia đình. Tôi và Mẹ tôi thì chuẩn bị nhang đèn trà nước cúng Trời Phật. Nhìn mọi người hớn hỏ vui vẻ, tôi vui mừng biết bao khi nhìn những người thân yêu đang ở bên mình, cảnh đoàn tụ đầm ấm này tôi mới thấy lòng mình xao xuyến, thương cho những người Việt tha hương, không có điều kiện trở về quê nhà để hưởng trọn vẹn sự hạnh phúc của mùa xuân quê Mẹ.

Mồng một Tết, cả gia đình tôi đi viếng chùa Vĩnh Nghiêm. Không khí trong chùa thật là nhộn nhịp. Mọi người tay cầm nhang đèn, trái cây, bánh mứt. Khói hương trầm của nhang bay nghi ngút đã tạo cho tôi một cảm giác thật thoải mái và yên tĩnh. Tôi đã cùng Mẹ thắp những cây nhang trầm hương thật thơm trên chính điện và mong sao cho gia đình tôi gặp nhiều may mắn, và luôn cả cho những người Việt tha hương mau sớm ngày có điều kiện về thăm lại quê

hương mình.

Mồng hai Tết, tôi cùng Mẹ tôi tiếp đón những người thân đến chúc Tết. Gặp lại họ tôi vui mừng khôn xiết khi thấy gia đình mình thật đầm ấm, mọi người ai nấy cũng chúc cho nhau những lời chúc tốt đẹp nhất cho một năm mới. Tôi mới thật cảm nhận được tình gia đình, tình quê hương thật sâu đậm trong lòng mỗi người con Việt xa xứ. Và với tôi khung cảnh này thật là chứa chan sự đầm ấm của gia đình mà tôi đã chờ đợi bấy lâu nay từ khi tôi xa nhà.

Mồng Ba Tết, tôi tìm đến thăm người thầy mà tôi kính yêu nhất. Thầy vẫn còn cư ngụ trong một chung cư nghèo nàn như lúc thầy còn dạy tôi năm lớp Tám. Tóc thầy nay đã bạc trắng, nhìn bóng dáng gầy và xanh xao của thầy vẫn ngồi cặm cụi chấm bài trong một căn nhà nhỏ, tôi vô cùng mến phục và kính trọng công ơn của người. Dù trong hoàn cảnh nào, thầy vẫn mãi đi dạy để mong sao góp một bàn tay nhỏ của mình để hướng dẫn và truyền đạt tiếp cho thế hệ sau một kiến thức sống ở đời. Ôi thật cao quý làm sao công ơn của những người gõ đầu trẻ.

Sau hai tuần lễ về thăm lại quê nhà nhân dịp tết Đinh Sửu, tôi đã có lại thật nhiều kỷ niệm như thời còn ở quê nhà, và đối với tôi mùa xuân năm nay mới thật là một mùa xuân vui vẻ, hạnh phúc, và đầm ấm, bên cạnh những người thân yêu trong những ngày đầu xuân.

... Chỉ còn lại mấy tuần lễ nữa là bước sang năm Mậu Dần, tôi lại một lần nữa đón xuân xa nhà. Tôi rất cảm xúc được nỗi đau buồn với tất cả người Việt của chúng ta phải đón xuân nơi đất khách quê người này vì với cuộc sống ở đây không cho chúng ta có thời gian để hưởng xuân như ở quê nhà. Chỉ có một số người Việt chúng ta cố hợp lại cố gắng tạo không khí và hương vị Tết Việt Nam để cùng hưởng cho ấm lòng trong những ngày xuân của những người con xa xứ. Xin mượn bài viết này gửi đến những người Việt tha hương một lời chúc tốt đẹp nhất cho năm mới và hy vọng rằng chúng ta sẽ sớm về thăm lại quê Mẹ trong một ngày không xa lắm.

Thoại My

Một Sáng Mùa Xuân

Ngọt hoa thơm lá má em hồng
Mai vàng rực rỡ tiền mùa đông
Sáng xuân em thức lòng phơi phới
Nâng cánh hoa vàng tình lên khơi.

Này em hãy để anh quỳ xuống
Nâng nhẹ tay ngài đặt môi hôn
Mặt trời mắc cỡ nên vừa đỏ
Như má em hồng một sáng xuân.

**Quách Cường
California**

Nụ Cười Xuân

Hôm qua xuân về
Trên mắt, mi em
Trên làn tóc xõa
Trên bờ môi duyên

Trên đôi má lúm đồng tiền
Nụ cười em xóa, muộn phiền trần gian...

Hôm nay xuân còn
Trên vòng eo thon
Trên da thịt ngọt
Trên đôi tình tang

Trên đôi răng trắng thẳng hàng
Nụ cười em xóa, trần gian muộn phiền...

Này em có phải thần tiên
Em cười xuân nụ, tình nghiêng tìm về...

**Quách Cường
California**

Vọng Cổ Nhân

Xuân lại về đây với thế nhân,
Vàng mai tàn rụng biết bao lần.
Mây trời theo gió trời lơ lửng,
Xa làn khói mỏng, chợt bằng khuâng.

Người bỗng chạnh lòng nhớ cổ nhân,
Ôn trang nhật ký đã phai dần.
Sương khuya nặng giọt, bờ môi mỏng,
Ngược dòng ký ức, phút mộng vân.

Cánh trúc nghiêng mình, rũ ngoài sân,
Đêm nay vũ trụ lắng đọng dần.
Đời theo con nước dòng xuôi chảy,
Năm chầy, tháng lụn, chút gian truân.

Khánh vàng soi phản ánh sông "Ngân",
Sao hôm ẩn hiện lúc xa gần.
Mộng cũ quay về trong khoắc khoải,
Mơ bóng Xuân về, vọng cổ nhân...

Bé Ngoan (CNCD)

